

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра туристичного бізнесу та рекреації

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА
РОЗРОБКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ РЕКЛАМНОГО ТУРУ ДО
ЧОРНОГОРІЇ

Здобувачки Ксенія БЕРЕЗОВСЬКА

Керівники Олександр КАМУШКОВ

Олена ВОСКРЕСЕНСЬКА

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від 07.06.2022 р., протокол № 11.

Завідувач кафедри ТБтаР _____ Олена МЕЛІХ
(підпис)

Одеса - 2022 рік

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
(ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ)

Факультет	Технології вина та туристичного бізнесу
Кафедра	Туристичного бізнесу та рекреації
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Спеціальність	242 Туризм
Освітня програма	Міжнародний туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри ТБтаР

Олена МЕЛІХ

11 лютого 2022 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА
Ксенія БЕРЕЗОВСЬКА

1. Тема роботи: Розробка та організація рекламного туру до Чорногорії

Затверджена наказом академії від 03.11.2021 наказ 921-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 15.05.2022

3. Вихідні дані роботи: сайти, наукові статті, підручники.

4. Перелік питань, які потрібно розробити: 1. Потенційна значущість рекламного туру.

2. Характеристика балканської країни Чорногорії. 3. Розробка та організація рекламного туру до Чорногорії.

5. Перелік графічного матеріалу

Презентація до кваліфікаційної роботи (72 слайдів)

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи (для кваліфікаційної роботи бакалавра): В'ячеслав ІВАНЧЕНКОВ

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 11.02.2022

Керівники _____ Олександр КАМУШКОВ

_____ Олена ВОСКРЕСЕНСЬКА

Завдання прийняла до виконання _____ Ксенія БЕРЕЗОВСЬКА

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи
1.	Отримання завдання для кваліфікаційної роботи бакалавра	03.11.2021
2.	Затвердження плану дипломної роботи	15.02.2022
3.	Формування вступу кваліфікаційної роботи бакалавр	20.02.2022
4.	Формування першого розділу: Потенційна значущість рекламного туру	02.03.2022
5.	Формування другого розділу: Характеристика балканської країни Чорногорія	15.03.2022
6.	Формування третього розділу: Розробка та організація рекламного туру до Чорногорії	20.03.2022
7.	Формування висновків	25.04.2022
8.	Підготовка презентації до захисту	30.04.2022
9.	Захист роботи	17.06.2022

Здобувачка _____ Ксенія БЕРЕЗОВСЬКА

Керівники _____ Олександр КАМУШКОВ

_____ Олена ВОСКРЕСЕНСЬКА

АНОТАЦІЯ

до кваліфікаційної роботи бакалавра

Робота містить 96 сторінок, 3 таблиці, 1 графік, 3 рисунки, 49 інформаційних джерел та 1 додаток.

Метою виконання роботи є розробити рекламний тур по Чорногорії та ознайомитись з перевагами і недоліками даного туристичного напрямку.

Об'єктом аналізу, узагальнень і дослідження виступають популярні туристичні курорти країни їх складова та інфраструктура, дестинації, пам'ятки, заклади розміщення і харчування, а також екскурсійна діяльність.

Завданням роботи передбачено досліджувати, аналізувати туристичний потенціал Чорногорії, ознайомлюватися з інфраструктурою, висвітлювати важливість рекламних турів для професійності та якості роботи фахівців у туристичних організаціях, висвітлювати мету та цілі інформаційних турів, їх складову програми, а саме до країни Чорногорії. Проаналізувати переваги та недоліки кожного курорту, міста, виявити сильні та слабкі сторони. Дослідити напрямки екскурсійної діяльності в кожному і з кожного туристичного міста. Розробити рекламний тур по країні. По запланованому маршруту розрахувати вартість туру.

За результатами виконаної роботи сформульовані такі висновки: країна Чорногорія користується популярністю туристів серед пляжного та культурно-пізнавального відпочинку; має велике культурне надбання та широкий напрямок екскурсійної діяльності; розвинена інфраструктура країни робить відпочинок зручним; Чорногорія має місця відпочинку на різний смак та вподобання; легкий перетин кордону для громадян України; популярна країна серед рекламних турів у туроператорів; рекламні тури є корисними для кожної розвинутої туристичної організації.

Одержані результати можуть бути використані для розробки рекламного туру по Чорногорії для глибокого ознайомлення фахівців туристичної діяльності.

Рік захисту роботи: 2022

THE SUMMARY

to the bachelor's qualification work

The work contains 96 pages, 3 tables, 1 graph, 3 figures, 49 information sources and 1 application.

The purpose of the work is to develop an advertising tour of Montenegro and get acquainted with the advantages and disadvantages of this tourist destination.

The object of analysis, generalization and research are the popular tourist resorts of the country, their component and infrastructure, destinations, attractions, accommodation and catering facilities, as well as excursions.

The task of the work is to study, analyze the tourist potential of Montenegro, get acquainted with the infrastructure, highlight the importance of promotional tours for professionalism and quality of work in tourism organizations, highlight the purpose and objectives of information tours, their components, namely to Montenegro. Analyze the advantages and disadvantages of each resort, city, identify strengths and weaknesses. Explore the activities of excursions in each and every tourist city. Develop a promotional tour of the country. Calculate the cost of the tour along the planned route.

Based on the results of the work performed, the following conclusions were formulated: the country of Montenegro is popular with tourists among beach and cultural and cognitive recreation; has a great cultural heritage and a wide range of excursions; the developed infrastructure of the country makes rest convenient; Montenegro has holiday destinations for different tastes and preferences; easy border crossing for citizens of Ukraine; a popular country among promotional tours for tour operators; promotional tours are useful for every developed travel organization.

The obtained results can be used to develop an advertising tour of Montenegro for in-depth acquaintance of tourism professionals.

Year of protection of work: 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ПОТЕНЦІЙНА ЗНАЧУЩІСТЬ РЕКЛАМНОГО ТУРУ	10
1.1. Професійність та якість співробітників туристичних організацій	10
1.1.1. Головний фахівець галузі туризму	10
1.1.2. Управління персоналом	10
1.1.3. Розвиток персоналу	12
1.1.4. Мотивація і стимулювання трудової активності персоналу	14
1.2. Мета рекламного туру	16
1.2.1. Означення рекламного туру	16
1.2.2. Реалізація рекламного туру	19
1.3. Складова програми інформаційного туру	21
ВИСНОВОК ДО 1 РОЗДІЛУ	25
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА БАЛКАНСЬКОЇ КРАЇНИ ЧОРНОГОРІЇ... 26	
2.1. Туристична привабливість Чорногорії	26
2.1.1. Географія і природа.....	26
2.1.2. Історія.....	27
2.1.3. Мова	27
2.1.4. Пам'ятки	28
2.2. Розвиток туристичної інфраструктури країни	30
2.3. Аналіз формальностей перетину кордону	33
2.3.1. Види формальностей.....	33
2.3.2. Візи призначення і види	37
2.3.3. Безвізовий режим для громадян України.....	38
2.3.4. В'їзд до Чорногорії	38
ВИСНОВОК ДО 2 РОЗДІЛУ	39
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ РЕКЛАМНОГО ТУРУ ДО ЧОРНОГОРІЇ	41
3.1. Технологічна карта рекламного туру за маршрутом.....	41

3.2. Опис програми інформаційного туру	47
3.2.1. Курортне місто Тіват	47
3.2.2 Курортне місто Котор	52
3.2.3. Курортне місто Пераст	57
3.2.4. Курортне місто Херцег-Нові	59
3.2.5. Курортне місто Будва	65
3.2.6. Курортне місто Бечічі	72
3.2.7. Курортне місто Пржно.....	74
3.2.8. Курортне місто Петровац	75
3.2.9. Курортне місто Сутоморе.....	78
3.2.10. Курортне місто Бар	79
3.2.11. Курортне місто Ульцинь.....	84
3.3. Розрахунок вартості рекламного туру	87
ВИСНОВОК ДО 3 РОЗДІЛУ	89
ВИСНОВКИ.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	92
ДОДАТКИ.....	99

ВСТУП

Актуальність обраної теми. Туристична галузь робить вагомий внесок у економіку, а значить потребує високо кваліфікаційних спеціалістів в даній сфері. Комунікація з клієнтами, надання якісних послуг та повної, достовірної інформації про продукт споживачеві це рівень сервісу туристичних фірм. Тому в першу чергу потрібно подбати про підготовку персоналу, про його знання та вміння просувати продукт на туристичному ринку, а також працювати з клієнтами, допомагати та розкривати їх побажання. Важливо орієнтуватися у нових тенденціях і модних течіях та популярних напрямках туристичного ринку. Тільки так фахівець та фірма у якій він працює буде залишатися актуальною і конкурентоспроможною на ринку праці, буде користуватися популярністю серед клієнтів. Краще за все просувати той продукт, який відчув на самому собі, це додає компетентності.

Рекламні тури саме створені для компетентності працівників туристичних фірм, особливо для тих які працюють на пряму з клієнтами. Відвідування таких турів допомагає в просуванні та продажі туристичного продукту. Завдяки тому, що такі тури несуть у собі інформаційний характер їх можуть відвідувати не лише працівники туристичних фірм, а й цінителі глибокого ознайомлення з країною.

Мета дослідження розкрити сутність та значущість рекламних турів, їх розробка та організація, а саме рекламного туру до Чорногорії. Визначити характер змісту у розробці інформаційних турів та його місце у туристичному ринку.

Завдання дослідження є висвітлення важливості рекламних турів для професійності та якості роботи фахівців у туристичних організаціях, висвітлення мети та цілей інформаційних турів та їх складову програми. Ключовим напрямком даного дослідження є країна Чорногорія, тож основним завданням є ознайомлення з туристичною привабливістю, розвитком інфраструктури та аналіз формальностей щодо перетину кордону з

країною. Розробити та організувати рекламний тур до Чорногорії з детальним описом туристичних регіонів країни, проаналізувавши переваги та недоліки міст до яких спрямований тур і ознайомитись з особливостями відпочинку у даній країні. Продемонструвати чітку конструкцію побудови туру, яка буде включати у себе технологічну карту та розрахунок вартості продукту.

Об'єктом дослідження: туристичні курорти Чорногорії та їх потенціал, популярні туристичні дестинації, екскурсійна діяльність, інфраструктура туристичних регіонів, заклади розміщення та харчування.

Предметом дослідження: розробка рекламного туру по найпопулярніших курортах країни з різним видом відпочинку спираючись на переваги та недоліки туристичних напрямків.

Методи дослідження. Методологічною й теоретичною основою дослідження є наукові положення економічної теорії, теорій соціального та регіонального розвитку, наукові доробки вітчизняних і зарубіжних дослідників економічної науки.

Теоретична та практична цінність роботи полягає в узагальненні та об'єднанні усіх джерел інформації та різних видань в одному документі, а також поглиблення власних знань стосовно предмету дослідження.

Інформаційну базу дослідження становлять закони України, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, статистичні матеріали Державної служби статистики України та управлінь статистики в регіонах, Міністерства розвитку економіки, інших міністерств і відомств, наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених, збірники та наукові статті, матеріали конференцій, інтернет-ресурси тощо.

Структура кваліфікаційної роботи бакалавра відповідно до вимог, складається зі змісту, вступу, трьох розділів з підрозділами, висновків та списку використаних джерел та додатків. Також до роботи додається презентація.

РОЗДІЛ 1. ПОТЕНЦІЙНА ЗНАЧУЩІСТЬ РЕКЛАМНОГО ТУРУ

1.1. Професійність та якість співробітників туристичних організацій

1.1.1. Головний фахівець галузі туризму

На даний час туристична галузь одна з найвигідніших і найперспективніших галузей економіки. Світовий досвід та практика економічної, соціальної і політичної стабільності розвинених країн підтверджує той факт, що географічне положення держави, природно-кліматичні ресурси, історичні пам'ятки та здобутки культури стають загальним благом лише завдяки туризму. Зважаючи на сучасні тенденції світового ринку туристичної галузі, підготовка фахівців у даній сфері є нагальною життєвою необхідністю.[1]

Менеджер з туризму – це фахівець, який займається організацією, формуванням, продажем та обслуговування туристичного пакету клієнтів. Нині це одна з найбільш затребуваних професій в індустрії відпочинку та розваг. Найвищим професіоналізмом такого спеціаліста вважається вміння розшифрувати мрію клієнта. Для досягнення бажаного результату менеджеру з туризму буде замало виконувати роль пасивної фігури, яка тільки презентує товар, йому потрібно заволодіти увагою клієнта, продемонструвати перспективи майбутніх вражень, промріяти разом про майбутній відпочинок і лише тоді запропонувати його.[1]

Менеджер, що працює в туристичній фірмі, займається наданням досить широкого комплексу послуг. Так, в його обов'язки входять спілкування з клієнтом, бронювання квитків, взаємодія з державними органами щодо оформлення документів та багато іншого. У зв'язку з цим тур-менеджер повинен знати всі внутрішні процеси фірми.[2]

1.1.2. Управління персоналом

Процеси управління людьми здійснювались у всіх цивілізаціях і різних соціумах. Управління персоналом – це специфічна функція управлінської діяльності, головним об'єктом якої є люди, що входять в певні соціальні групи, трудові колективи. Як суб'єкт управління виступають керівники і спеціалісти, які виконують функції управління стосовно своїх підлеглих.[3] Отже, управління персоналом – це цілеспрямована діяльність керівного складу організації на розробку концепції, стратегій кадрової політики і методів управління людськими ресурсами. Це системний, планомірно організований вплив через систему взаємопов'язаних, організаційно економічних соціальних заходів, спрямованих на створення умов нормального розвитку й використання потенціалу робочої сили на рівні підприємства. Планування, формування, перерозподіл і раціональне використання людських ресурсів є основним змістом управління персоналом.[3]

Управління персоналом повинно орієнтуватись на тенденції та плани розвитку організації, досягненні основних її цілей, що вимагає врахування таких аспектів:

- довгостроковий розвиток організації;
- забезпечення ринкової незалежності;
- одержання відповідних дивідендів;
- самофінансування розвитку підприємства;
- збереження фінансової рівноваги;
- закріплення досягнутого.

Виходячи з цього, основним завданням управління персоналом є удосконалення:

- кадрової політики;
- використання і розвиток персоналу;
- вибору і реалізації стилю управління людьми;

- організації горизонтальної координації і кооперації;
- покращення організації робочих місць і умов праці;
- визнання особистих досягнень у праці;
- вибір системи оплати й стимулювання.

Управління персоналом у даний час повинно акцентувати увагу на таких позиціях:

- людина – джерело доходу;
- вся діяльність організації спрямована на досягнення економічних результатів і одержання прибутку;
- успішна робота можлива тільки при забезпеченні організації високопрофесійним штатом працівників, фірма цінна своїми людьми.

На думку багатьох зарубіжних економістів, головним у роботі з людськими ресурсами є:

- використання індивідуальних здібностей працівників відповідно до стратегічних цілей організації, в першу чергу, для оволодіння новою технікою й технологіями;
- інтеграція бажань, потреб і мотивів працівників з інтересами фірми.

Суть управління людськими ресурсами в забезпеченні досягнень цілей організації за рахунок комплектування її виробничим персоналом відповідної компетенції. Стратегія управління людськими ресурсами – визначення шляхів розвитку необхідної компетенції всього персоналу і кожного її співробітника зокрема. Іншими словами, управління персоналом – це плани, що використовують можливості зовнішнього середовища для зміцнення і збереження конкурентоспроможності організації за допомогою своїх працівників.[3]

1.1.3. Розвиток персоналу

Розвиток персоналу охоплює в найширшому розумінні підтримку й розвиток усіх без винятку співробітників організації. Предметом розвитку

персоналу є не тільки організація навчання та підвищення кваліфікації, а й цілеспрямоване планування руху співробітників службовими щаблями з метою інтегрувати особисті честолюбні прагнення у процес реалізації виробничих цілей і тим самим поставити підвищення кваліфікації в залежність від ступеня вмотивованості співробітників.[4]

У вузькому розумінні розвиток персоналу означає його навчання та підвищення кваліфікації, а також цілеспрямовану підготовку молодих спеціалістів.[4]

Необхідно постійно підвищувати рівень кваліфікації керівників, оскільки в міру службового просування та здійснення заходів, пов'язаних з реорганізацією чи розширення виробництва, завдання постійно змінюються, а прискорення науково-технічного прогресу висуває нові вимоги до управління. Підвищення рівня кваліфікації передбачає два аспекти діяльності керівників: безпосереднє навчання наоці управління і тренування згідно з відповідними моделями поведінки керівника.[4]

Завданням організації є визначення кількісних і якісних потреб у розвитку персоналу та забезпечення відповідних можливостей навчання. Навчатися та підвищувати рівень кваліфікації можна або на роботі (наприклад, через організацію навчальних програм безпосередньо на робочому місці чи у власному центрі навчання), або на семінарах і курсах за межами організації. У будь-якому разі програма має бути узгоджена з учасниками навчання та враховувати їхні особисті характеристики й можливості.[4]

Значення цілеспрямованого розвитку співробітників і підготовки молоді зміни визнають багато підприємств і тому вони займаються підготовкою власного персоналу. Важливе завдання розвитку персоналу – забезпечити його високий якісний рівень через організацію навчання, підвищення кваліфікації та індивідуальне планування кар'єри. Особисті прагнення співробітників слід пов'язувати із підвищенням потенціалу кадрового складу.[4]

1.1.4. Мотивація і стимулювання трудової активності персоналу

Мотивація трудової діяльності не може бути дійовою без застосування сучасних форм і методів матеріального стимулювання персоналу. Мотивація праці – це бажання працівника задовольнити свої потреби через трудову діяльність.[3]

Потреби – це те, що неминуче викликає і супроводжує людину в процесі її життя, те, що є спільним для різних людей, а водночас виявляється індивідуально в кожній людині.[3]

В структуру мотиву праці входять:

- потреби, які хоче задовольнити працівник;
- цінності, що здатні задовольнити цю потребу;
- трудові дії, які необхідні для одержання благ;
- ціна – витрати матеріального і морального характеру, що пов'язані з трудовою діяльністю.[3]

Мотив праці формується, якщо в розпорядку суб'єкта управління є потрібний набір цінностей, що відповідає соціально обумовленим потребам людини; для одержання цих цінностей потрібні трудові зусилля працівника; трудова діяльність дозволяє працівнику одержати ці цінності з меншими матеріальними і моральними витратами, ніж інші види діяльності.[3]

Люди свідомо оцінюють можливі варіанти поведінки, намагаються вибрати короткий шлях до бажаного результату. Сила мотиву визначається мірою актуальності тієї чи іншої потреби для працівника. Чим більша потреба в певному виді благ, тим сильніше бажання її задовольнити, тим активніше діє людина. Особливістю мотивів праці є їх направленість «на себе» і «на інших».[3]

Ринкова економіка через механізм конкуренції гармонізує мотиви «для себе» і «для інших». Чим більше розрив між тим, що працівник віддає суспільству, і тим, що він одержує взамін, тим менше для нього мають значення такі мотиви, як обов'язок перед людьми, суспільством в цілому, бажання приносити людям користь. Ці процеси розвиваються найбільш

сильно, коли рівень оплати працівників є значно нижчим від вартості споживчого кошика. Наслідком падіння значимості мотивації праці «для інших» є депрофесіоналізація працівників. Підвищення кваліфікації перестає бути актуальним, оскільки виробництво продукції не зв'язано з задоволенням власних потреб.[3]

Мотиви праці різноманітні. Вони відрізняються за:

- потребами, які людина хоче задовольнити своєю трудовою діяльністю;
- цінностями, які потрібні людині для задоволення своїх потреб;
- ціною, яку працівник готовий заплатити за свої потреби.[3]

Загальне в них завжди тільки те, що задоволення потреб, одержання бажаних цінностей обов'язково пов'язано з трудовою діяльністю. Виділяють декілька груп мотивів праці, які в сукупності створюють єдину систему. Це мотиви змістовності праці, її корисності, статусні мотиви, пов'язані з визнанням трудової діяльності, мотиви одержання матеріальних цінностей, а також мотиви зорієнтовані на певну інтенсивність роботи.[3]

Мотивація – це довготерміновий вплив на працівників з метою зміни за заданими параметрами структури ціннісних орієнтацій та інтересів, формування відповідної мотиваційної системи і розвиток на цій основі трудового потенціалу. Стимулювання як тактика вирішення проблем є орієнтацією на фактичну структуру ціннісних орієнтацій і інтересів працівника, на більш повну реалізацію наявного трудового потенціалу. Мотивація і стимулювання як методи управління працею є протилежними за напрямками: перший направлений на зміну існуючого стану, другий – на його закріплення, проте вони доповнюють один одного. Стимулювання повинно відповідати потребам, інтересам і здібностям працівника. Мотивація – це процес свідомого вибору людиною того чи іншого типу поведінки, що визначається комплексним впливом зовнішніх (стимули) і внутрішніх (мотиви) чинників. Стимулювання праці передбачає створення умов, при яких активна трудова діяльність дає певні, раніше зафіксовані результати,

стає необхідною і достатньою умовою задоволення значних і соціально обумовлених потреб працівника, формування у нього мотивів до праці.[3]

Безперечно, кожна людина має потребу в змістовній, корисній, цікавій роботі, пристойних умовах, проте вона хоче досягти перспективного росту, самостверджуватись, відчувати самоповагу. Отже, трудова мотивація пов'язана як із змістовністю, корисністю праці, так і з самовираженням, самореалізацією працівника. Велику роль у практиці управління персоналом відіграє і статусна мотивація, вона є рушійною силою поведінки, пов'язаної з бажанням людини зайняти вищу посаду, виконувати складнішу, відповідальнішу роботу, працювати в сфері діяльності, яка вважається суспільно корисною.[3]

Формування мотиваційного механізму спрямоване на:

- збереження зайнятості персоналу;
- справедливий розподіл доходів і ефекту зростання преміальної частини оплати праці;
- створення умов для професійного та кар'єрного росту працівників; – забезпечення сприятливих умов праці і збереження здоров'я працюючих;
- створення атмосфери взаємної довіри і зворотного зв'язку.[3]

1.2. Мета рекламного туру

1.2.1. Означення рекламного туру

В деяких випадках іноземні туристичні компанії і наші туроператори організовують рекламні тури. Їх ще називають інфотурами або рекламниками. Такі тури ставлять своєю метою надати працівникам туристичних агентств можливість вивчити розважальні і екскурсійні програми того чи іншого напрямку.[5]

Від звичайного туру, рекламний відрізняється тим, що у нього існує чітко визначена мета. Цілі, які ставляться перед співробітниками туристичних фірм в період їх перебування на курорті, аж ніяк не пляжні

задоволення і розваги. Головна мета, яка стоїть перед учасниками такого туру - це дізнатися якомога більше про організацію відпочинку в різних готелях і їх інфраструктуру, щоб надалі всю цю інформацію можна було донести до потенційних клієнтів своєї туристичної організації, оцінити перспективи розробки нових маршрутів, відчутти місцевий колорит та дізнатися що чекає туриста за кордоном. Також це просування реклами туристичних підприємств, курортів, туристичної зони.[5]

Туристична реклама - активний засіб здійснення маркетингової політики туристичної фірми по просуванню туристичного продукту, посиленню зв'язку між виробником і споживачем туристичного продукту. Реклама - це засіб поширення інформації і переконання людей, які створюють уяву про продукт, викликають довіру до нього та бажання купити цей продукт. Рекламуючи ті чи інші послуги, туристична фірма публічно подає дані про свої можливості за допомогою художніх, технічних і психологічних прийомів з метою посилення попиту і збільшення їх реалізації.[6]

В туризмі розрізняють рекламу:

- початкову
- ознайомлення раніше встановленого кола споживачів з новим для конкретного ринку туристичним продуктом або послугами шляхом повідомлення детальних даних про якість, ціну, спосіб споживання, місце проведення туристичні акції;
- конкурентну - виділення рекламованого туристичного продукту з великої кількості аналогічної продукції, що пропонується конкуруючими туристичними фірмами;
- зберігаючу - підтримка високого рівня попиту на раніше рекламований туристичний продукт.[6]

Реклама в туризмі має характерні риси, які визначаються специфікою галузі і її товару - туристичних послуг. Ця відмінність полягає в тому, що:

- туристична реклама несе велику відповідальність за правдивість і точність повідомлень, які просуваються за її допомогою;
- послуги, які, на відміну від традиційних товарів, не мають постійної якості, смаку, корисності, вимагають пріоритетного розвитку таких функцій реклами, як інформаційність і пропаганда;
- специфіка туристичних послуг передбачає необхідність використання глядацьких, наочних засобів, які більш повно відображають об'єкти туристичного інтересу (кіно-фотоматеріали, картини, ілюстровані матеріали тощо);
- реклама є постійним супутником туризму і обслуговує людей не тільки до, але й під час, і після подорожі, що покладає на неї особливу відповідальність.[6]

Реклама потреб - це вид реклами, необхідний для інформування можливих партнерів про існування підприємства і його потребах в чомусь. Основними об'єктами реклами потреб є наступні оголошення:

- про залучення посередників. Для туристичної фірми ця реклама життєво необхідна, оскільки без наявності і розширення посередників її діяльність може бути значно обмежена, що неминуче призведе до краху. Туроператор зацікавлений в залученні і поширенні інформації про себе і його співпрацю з транспортними, готельними, кредитно-фінансовими та іншими організаціями. Турагент, будучи посередником між туроператором і клієнтом, не зможе ефективно працювати без пошуку нових туроператорів у відповідності з попитом клієнтів на нові маршрути, вищий рівень обслуговування тощо;
- про найняття на постійну або тимчасову роботу працівників, спеціалістів, обслуговуючого персоналу, які мають певну кваліфікацію та досвід роботи. Сезонний характер діяльності багатьох фірм змушує їх наймати працівників на активні туристичні сезони і без широкої інформації про це складно підібрати достатню кількість кваліфікованого персоналу;

- про пошук матеріально-технічних ресурсів, які можуть бути як основними, так і оборотними. Це бажання туристичного підприємства купити або орендувати приміщення під офіс, орендувати готелі, придбання меблів, інвентаря, залучення до співпраці власників пунктів прокату туристичного спорядження та ін;

- про розпродаж матеріально-технічних ресурсів. Необхідність в реалізації виникає у випадках, коли фірма проводить реконструкцію або модернізацію діючих об'єктів, продає свої філіали або надлишок товарно-матеріальних цінностей тощо.[6]

Як турагентська, так і туроператорська фірми зацікавлені в тому, щоби юридичні особи користувались їх послугами на постійній основі. Для цього зацікавлені сторони можуть підписати спеціальну угоду, згідно з якою цій юридичній особі при організації поїздок і розміщенні своїх працівників передбачені додаткові знижки. Фізичні особи - громадяни України та іноземці отримують інформацію про туристичні фірми та їх можливості і на цій основі роблять вибір маршрутів, видів туризму, напрямків і тривалості подорожей у відповідності з метою туризму, фінансовими можливостями і конкретними побажаннями. Реклама можливостей зазвичай носить не тільки інформаційний характер, але й зацікавлює та залучає туриста в туристичну поїздку, запевняє в надійності і безпечності маршруту, гарантує йому хороший відпочинок.[6]

1.2.2. Реалізація рекламного туру

Після того як договори між туроператором, постачальниками та діловими партнерами підписані, туроператор розраховує вартість туристичної путівки. На ціноутворення впливає низка чинників, таких як: попит, місце туроператора на ринку, кон'юнктура ринку та характер обраної маркетингової стратегії. Ціна туру залежить від сезону, терміну, виду подорожі, класу обслуговування. В ціну туру туроператори включають

витрати на перевезення, розміщення, харчування, трансфер, екскурсійне обслуговування, анімаційні послуги, відкриття візи, медичне страхування; адміністративні витрати – заробітну плату персоналу, орендну плату; податки; соціальні виплати, комісійну винагороду турагентам; рекламу, очікуваний прибуток.[7]

Далі йде підготовка персоналу. На цьому етапі виявляється якісна та кількісна потреба в кадрах, необхідність навчання та підвищення кваліфікації. За необхідності, проводиться додатковий набір кадрів, здійснюється комплексна підготовка персоналу до роботи по новому напрямку. Персонал туристичної компанії вивчає особливості туру, його складові елементи, наявність додаткових послуг, варіанти обслуговування та інші нюанси. Окрім того, працівникам туристичної компанії необхідно максимально освоїти інформацію про країну, її традиції, визначні туристичні місця, режими перебування іноземних туристів в цій країні тощо.[7]

Після того як розроблена концепція та визначена ціна нового туру, туроператор може приступити до розробки рекламно-інформаційних матеріалів, брошур, буклетів, каталогів, інформаційних листів та пам'яток для туристів. Також розробляється система бронювання по новому туру та формується мережа збуту.[7]

На завершальному етапі відбувається апробація нового туру. Це можуть бути рекламі або інфо-тури, навчальні поїздки для персоналу. До експериментальної перевірки туру також відносять пробну реалізацію турів невеликій групі споживачів, здебільшого постійним клієнтам або туристичним агентам, з якими співпрацює туроператор, з метою перевірки туру в реальних умовах. Після проведення такого туру ретельно вивчаються відгуки подорожуючих про якість розробленого туру, його переваги та недоліки, беруться до уваги пропозиції та відповідно до цього коригується структура туру. Як правило, на експериментальні тури компанія встановлює спеціальну знижку, а в деяких випадках надає певні туристичні послуги безкоштовно.[7]

Після проведення апробації нового туру та його вдосконалення, туроператор приступає до реалізації заходів, пов'язаних з просуванням туру до споживачів, які передбачають проведення рекламних кампаній в засобах масової інформації, участь у спеціалізованих вітчизняних та міжнародних туристичних виставках та ярмарках, заходи зі стимулювання збуту тощо.[7]

1.3. Складова програми інформаційного туру

Виходячи з поставлених цілей, організаторами складається відповідна програма. Протягом одного дня учасники туру можуть оглянути від 5-ти до 30-ти готелів. Це говорить про те, що учасникам треба буде щодня переїжджати з одного курорту на інший. За цей час вони повинні ознайомитися з якістю проживання, сервісу, харчування, спектром розваг, близькістю пляжу. Крім знайомства з готелями у програму може бути включено одна або кілька екскурсій. По всьому видно, що рекламний тур - це справжня копітка робота. У зв'язку з тим, що рекламні тури організовуються туроператорами та іноземними туристичними фірмами спеціально для співробітників різних туристичних організацій, відвідування різних готелів є обов'язковим для їх учасників. З цілком зрозумілих причин, ціни на такі тури значно нижче, ніж на звичайні.[5]

В першу чергу рекламні тури організовуються для специфічної аудиторії. В основному це співробітники туристичних організацій, які займаються реалізацією туристичних путівок. Але в рекламні тури також іноді потрапляють і «сторонні» люди. Практика показує, що досить часто в рекламних турах може перебувати кілька, а то й до десяти чоловік звичайних туристів. Такі туристи повелися в першу чергу на невисоку вартість рекламного туру. У такий тур можна потрапити за різними «каналам». В першу чергу сам оператор може продати таку путівку через наявність вільних місць. Особливо в тих випадках, коли до початку туру залишилася

пару днів, група недоукомплектована, а колеги по туристичному бізнесу не мають можливості послати своїх співробітників.[8]

Про рекламних турах необхідно дізнаватися заздалегідь. У зв'язку з тим, що для працівників туристичної галузі високим сезоном є літо, то рекламні тури проводяться в основному весною і восени. Проводяться такі тури також і в зимовий період, але за цим необхідно пильно стежити.[8]

Звичайним туристам доводиться виконувати ті ж функції, що і співробітникам туристичних фірм, а саме - виконувати всі пункти програми туру. Не можна сказати, що це зовсім погано. Адже ви будете переміщатися з курорту на курорт, і у вас буде можливість познайомитися з багатьма курортами, і отримати більше вражень. Для звичайного туриста необхідно заздалегідь ознайомитися з програмою рекламного туру і правильно оцінити його програму. Якщо програма дуже напружена, наприклад, передбачений огляд 30-40 готелів за один день, то такий тур тільки вас вимотає, і про відпочинок доведеться тільки мріяти, у вас майже не залишиться часу для повноцінного відпочинку. Оптимальним варіантом буде, коли передбачено відвідування не більше 10-ти готелів. Така програма дасть можливість непогано відпочити.[8]

Туроператори намагаються запрошувати в поїздки працюючих менеджерів, які ще не брали участі в ознайомлювальних турах по даній країні. Тут важливі саме менеджери з продажу, а не директори, бухгалтери або туристи, навіть якщо дане агентство дає великий обсяг продажів. Групи учасників рекламних турів комплектуються за напрямками. При визначенні кількості учасників туру багато що залежить від країни поїздки. Наприклад, в Єгипті та Туреччині готелі просторі, туди можна привозити для огляду велику групу. А ось в Європі так не скрізь вийде.[8]

Таблиця 1.1.

Найбільші туроператори та їх найпопулярніші
напрямки рекламних турів

Найбільші туроператори	Весна	Осінь
• ANEX Tour • TUI Ukraine • JoinUP • TUI Ukraine • Coral Travel • TEZ Tour • Pegas Touristik	Туреччина Греція Кіпр Кавказ Європейські країни Хорватія Чорногорія	Єгипет ОАЕ Таїланд Туніс Екзотичні та дальні країни(Канада, США)

Дуже важливо, що в рекламних турах люди контактують між собою, обмінюються знаннями та інформацією. Всі вони фахівці і працюють на одному ринку. Навіть якщо група буде перебувати на яхті в морі, учасники ознайомчого туру все одно повернуться в розмові до своєї роботи. Давно відмічено, що в таких зустрічах народжується багато цікавих професійних ідей і нових проектів. В ознайомчому турі необхідно виділяти на відпочинок хоча б кілька годин на день, так як це прекрасна можливість корпоративного відпочинку. Будь-яка поїздка повинна бути гармонійною. Грамотно складена програма підвищує ефективність туру в кілька разів.[8]

Ефективність проведеного рекламно-ознайомчого туру залежить від того, наскільки він добре організований і проведений. Тут повинна відмінно працювати зв'язка "організатор - партнер". Якщо після рекламного туру всі залишилися задоволені і подивилися все, що хотіли, то, безумовно, витрати виправдаються, тому що менеджер побачив турпродукт з усіх боків. Ефективність таких турів також визначається по динаміці продажів за тими напрямками, де проходив рекламний тур. Рекламно-ознайомчі тури займають дуже важливе місце в туристичній індустрії. Жоден семінар або майстер-клас не замінить менеджера побаченого на власні очі. Такі тури значно

підвищують обсяги продажів і повністю виправдовують витрати на нього. Такий спосіб навчання для менеджерів туристичних агентств стає все більш популярним і доступним. Якщо директор турагентства зацікавлений в професійному зростанні своїх співробітників і підвищенні обсягу продажів, його агентство неодмінно братиме участь в рекламних турах.[8]

На сьогоднішній день на туристичному ринку представлено безліч різних рекламно-інформаційних турів. Такий спосіб просування туристичного продукту стає все більш популярним, так як є найбільш дієвим. Фактично будь-який діючий туроператор займається організацією рекламних турів по своїх напрямках. Зараз в рекламний тур можна полетіти фактично в будь-яку точку світу. Рекламно-інформаційні тури можна поділити на такі види: внутрішні рекламні тури, об'єкти якого розташовані в межах нашої країни; зарубіжні рекламні тури, з виїздом за межі країни; змішані рекламні тури, до складу яких входять відразу кілька держав. Рекламно-інформаційні тури за кордон зазвичай проводяться перед сезоном або на самому початку сезону. Змішані рекламні тури включають в себе відразу кілька країн-учасників. Рекламно-інформаційні тури за кордон зазвичай проводяться перед сезоном або на самому початку сезону. Змішані рекламні тури включають в себе відразу кілька країн-учасників. У більшості випадків, це автобусні екскурсійні тури.[8]

Рекламні тури для новачків організовуються спеціально для менеджерів туристичних агентств, які вже працюють в даному напрямку, але самі ще ні разу не були в країні. Метою таких турів є знайомство з країною, її звичаями, кліматичними умовами та іншими особливостями, а також знайомство з готельною базою туроператора, інфраструктурою готелів і курортів. Ці тури носять ознайомчо-навчальний характер. Запам'ятати і відтворити все побачене з першого разу неможливо, занадто багато вражень та інформації отримує менеджер. Але саме від цього першого враження залежить, наскільки менеджеру сподобається напрямок, настільки активно він його і буде продавати. Адже людський фактор ніхто не відміняв, а в

туризмі він грає найважливішу роль. Тури для менеджерів у напрямку готуються ретельніше з уклоном не на найпопулярніші курорти і готелі, які вже не мають потреби в масовій рекламі, а на нововиявлені. Люди, які їдуть в даний тур вже давно працюють у цьому напрямі, неодноразово були в даній курортній зоні. Їх більше цікавить що з'явилося нового, що змінилося в кращу або в гіршу сторону, тобто вони дивляться на те що реально є, а чого немає, що варто продавати сміливо, а що з обережністю.[8]

ВИСНОВОК ДО 1 РОЗДІЛУ

Отже, фахівець, який займається організацією, формуванням, продажем та обслуговування туристичного пакету має бути обізнаним спеціалістом у цій сфері, рекламний тур у цьому допомагає. Завдяки рекламному туру менеджери з туризму та інші спеціалісти туристичного бізнесу у подальшій своїй роботі зможуть краще сформулювати, організувати, продавати та просувати свій туристичний пакет споживачеві, відвідавши та занутившись особисто у даний туристичний напрямок. Та це є не єдиною потенційною значущістю даного виду туру. Рекламний тур може слугувати як бонусною, так і мотиваційною програмою туристичних фірм, тобто подорож з культурно-пізнавальною метою та заохочення до дружньої і якісної роботи працівників, а також як один із альтернатив заробітку від сторонніх клієнтів.

Інформаційний тур несе за собою в першу чергу пізнавальний характер, глибоке ознайомлення з туристичним напрямком, його особливості, переваги та недоліки. Зазвичай працівників туристичних фірм ознайомлюють з готельним асортиментом курортів, місцями харчування, розваг та екскурсійною діяльністю, а також з основними особливостями країни до якої формують туристичну путівку. Це можуть бути кліматичні особливості, материкові, культурні, за різним видом та метою відпочинку.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА БАЛКАНСЬКОЇ КРАЇНИ ЧОРНОГОРІЇ

2.1. Туристична привабливість Чорногорії

2.1.1. Географія і природа

Чорногорія — це мальовнича природа і комфортний клімат, тепле і чисте море, а також відмінні пляжі. Все це створює чудові умови для активного і пляжного відпочинку. Чорногорія ідеально підійде для тих, хто любить історію та архітектуру, старі міста і красиві природні ландшафти. Ця країна зі слов'янським колоритом і типовим південноєвропейським виглядом, яка приваблює туристом недорогими готелями та чудовою кухнею.[9]

Попри свої скромні розміри, Чорногорія має чудове географічне розмаїття. Тут є морське узбережжя, рівнини та високі гори. Чорногорія розташована в самому серці Балканських гір і славиться мальовничою незайманою природою. Ліси займають близько 40 % її території. Найбільші річки Чорногорії: Тара, Лім, Чеотіна, Морача і Бояна. Тут же знаходиться найбільше озеро Балканського півострова — Скадарське. Також в горах Чорногорії розташовано кілька десятків мальовничих озер.[9]

Узбережжя Чорногорії має теплий середземноморський клімат, який характеризується сухим і жарким літом, а також м'якою і дощовою зимою. Центральні та північні області країни мають континентальний клімат, характер якого визначається висотною зональністю. Найкращий час для відвідування Чорногорії залежить від мети візиту. Для пляжного відпочинку сюди краще їхати в липні — вересні. В інших випадках відмінно підійде квітень — травень і вересень — жовтень.[9]

2.1.2. Історія

В давнину територія Чорногорії була заселена племенами іллірійців. З першого століття до н. е. ці землі входили до складу Римської імперії. Після розпаду імперії римлян в сьомому столітті ці території зайняли слов'яни. В одинадцятому столітті було утворено королівство Дукля, пізніше назване Зета. Чорногорія була безпосередньою його частиною.[9]

Самостійна Чорногорська держава виникла наприкінці п'ятнадцятого століття. Заснував його князь Іван Чорноєвич. Проіснувало воно недовго. Потім узбережжя зайняла Венеціанська республіка, а в тисяча чотириста дев'яносто дев'ятому році Чорногорія стала частиною Османської імперії (Туреччини).[9]

Чорногорія здобула незалежність в кінці вісімнадцятого століття. У період Першої світової війни держава була окупована Австро-Угорщиною. Під час Другої світової війни Чорногорія перебувала під протекторатом Італії. Після Другої світової війни та до дві тисячі третього року країна входила до складу Югославії. З дві тисячі третього по дві тисячі шостий роки вона перебувала у складі конфедеративного Союзу Сербії та Чорногорії. З дві тисячі шостого року Чорногорія — незалежна держава.[9]

2.1.3. Мова

Офіційною мовою спілкування в Чорногорії є чорногорська мова - одна з групи боснійсько-сербсько-хорватських мов. Від сербської мови чорногорську вирізняє ієкавський діалект, вимова, а також невелика специфічна лексика. На письмі використовується переважно латинська абетка, але припускається використання кирилиці. В готелях, ресторанах і т.п. переважна більшість персоналу розуміє англійську, трохи менше - російську та італійську мови. Через велику кількість лексики, спільної з українською, зрозуміти чорногорську досить легко. Однак треба зважати на

те, що значення слів, які чорногорською та українською звучать однаково, може кардинально відрізнятися. Наприклад "башта" означатиме садок, а башта буде "куля".[10]

2.1.4. Пам'ятки

Чорногорія надзвичайно багата на різноманітні природні та архітектурні пам'ятки і пропонує любий вид відпочинку не лише влітку, але і серед зими, коли прибережні міста дарують такий дефіцитний для жителів мегаполісів спокій, а гірськолижні курорти не дадуть туристам сумувати.[10]

Найголовніша принада Чорногорії - тепле Адріатичне море і велика кількість пляжів. Найбільший з них - "Велика пляжа" тягнеться від міста Ульцинь на південь. Пляж утворений чорним вулканічним піском. Будванська рів'єра в центральній частині узбережжя пропонує галечні пляжі. Це скелястий пляж Могрен, молодіжно-рейвовий "Слав'янська пляжа" та більш престижний пляж У Бечичи. Невеличкі затишні пляжі є також у Петроваці, Светі Стефан, Дробні Песак (південніше за Светі Стефан). На крайньому півдні на острові Ада Бояна розташований популярний пляж для нудистів. Всі пляжі в Чорногорії повністю обладнані прісноводними душами, ліжками, парасольками від сонця і т.п. Згідно законодавства, вхід на пляжі вільний для всіх бажаючих. Окрема зона відпочинку - Которська затока (Бока Которська). Тут пляжів небагато, більшість з них розміщується на нешироких смугах піску, чи гальки. Такі пляжі є В Херцег Нові, Которі, Ігало тощо. Значна частина узбережжя Которської бухти забудована кам'яними причалами. Місцеві жителі і гості заходять в воду прямо з них. Треба зауважити, що вода у Которській затоці солона, але хвиль маже ніколи нема. Деякі відпочивальники відзначають своєрідну "маслянистість" которської води, а ближче до Котору в воді може бути сміття. Також досить своєрідним є пляж у Барі, який нагадує Одесу чи Ялту.[10]

Чорногорія - країна не лише пляжів, але й романтичних середньовічних міст, фортець, палаців та мальовничих руїн. Перлиною краю є місто Котор. Він зберігся майже таким же, яким був кілька століть тому. Якщо говорити про історію, то місто дуже стародавнє. Воно пам'ятає ще римлян з їх непереможними легіонами, бувало і невеликим містом-державою, на короткий термін ставало республікою. Тут правили греки, римляни, візантійці, болгари, серби, чорногорці. Але найбільший внесок у розвиток Котора внесли італійці. Саме в часи, коли місто вважалося частиною Венеції (а це майже чотириста років), воно стає таким, як ми його бачимо зараз. Свого часу Котор вважався найбільшим центром торгівлі і мореплавання. Це не дивно, якщо згадати, що місто знаходиться в затишній, захищеній від вітру і піратів Боко-Которській бухті. Зараз місто стає одним з найбільших центрів туризму в Чорногорії. Подивитися в Которі однозначно є що. Красива типово італійська середземноморська архітектура, найкрасивіша затока Європи, потужна кріпосна стіна (друга за довжиною після Великої китайської), безліч церков, як православних, так і католицьких.[11]

Каньйон річки Тара — одна з найбільш дивовижних пам'яток Чорногорії. Це другий за глибиною Каньйон у світі після Великого Каньйону в США. Кращий спосіб побачити його — приїхати на міст Джурджевича, який колись був найбільшим автомобільним бетонним склепінчастим мостом в Європі. По мосту можна проїхати на автомобілі, але краще до або після моста зробити зупинку і прогулятися по ньому пішки в обидва боки, щоб помилуватися краєвидами на каньйон річки Тара, навколишніми горами і пристроєм самого моста. Окремою пішохідної зони на мосту немає, ходять прямо по дорозі. З найвищої арки моста раніше влаштовували стрибки на гумці - банджі-джампінг, але його заборонили, так як стрибунки заважали автомобілістам. При цьому залишилася звичайна тарзанка, на якій можна переправитися з одного берега каньйону на інший. Поруч є невеликий ринок з сувенірами, обладнаний кемпінг. Міст Джурджевича також може служити

відправною точкою для пішої подорожі по каньйону і горам в районі річки Тара, включаючи сплав на байдарках по самій річці.[9]

Одним із дивовижних місць природи Чорногорії є Скадарське озеро — величезна водойма, оточена мальовничими карстовими горами, традиційними рибальськими селами, островними монастирями та недоторканими пляжами. Скадарське озеро є найбільшим на Балканському півострові. Чорногорська частина озера і його навколишньої області були оголошені національним парком ще за часів Югославії. Це — один з найбільших пташиних заповідників Європи, має двісті сімдесят різновидів птахів, серед яких, — останні пелікани в Європі. Гостям парк пропонує безліч активних розваг — від піших походів і катання на прогулянкових катерах, до риболовлі та прогулянки на яхті. Господарі суденець привозять до чистих пляжів і затишним прибережним ресторанчиках. Переважно в них продають місцеві вина і страви з риби, виловленої в озері.[9]

2.2. Розвиток туристичної інфраструктури країни

У Чорногорії туристична сфера є однією з перспективних галузей економіки та важливим джерелом фінансових надходжень до бюджету. Туристична галузь створює робочі місця й забезпечує умови для економічного зростання регіонів. Важлива роль туристичної сфери в економіці Чорногорії, а також позитивні тенденції у функціонування цієї галузі зумовлює потребу вивчення особливостей розвитку туризму в регіонах Чорногорії, а також досвіду проведення туристичної політики як на національному, так і на регіональному рівнях.[13]

Чорногорія є привабливою на світовому туристичному ринку, адже кожен із її регіонів багатий своїми туристичними ресурсами. Країна наділена виходом до моря, прибережними сонячними пляжами, горами, криштально чистою річковою водою, чудовими недоторканими лісами. Сукупність природних факторів зумовлює успішний розвиток туристичної галузі країни.

Пляжний відпочинок, лижні курорти, рафтинг приваблюють сьогодні в Чорногорію чимало туристів. Багата історія країни залишила після себе численні пам'ятки культур і цивілізацій, які існували на території сучасної Чорногорії. У державах нараховується близько 50 великих архітектурних комплексів, 50 археологічних розкопок, велика кількість сакральних об'єктів, а також меморіальні пам'ятники визвольних війн і битв.[13]

Наявні туристично-рекреаційні ресурси в країні сприяють розвитку різних видів туризму, зокрема лікувально-оздоровчого, екскурсійно-пізнавального, пляжного, а також активного відпочинку (серфінг, підводне плавання, альпінізм тощо). Протягом останніх років у Чорногорії спостерігаємо зростаючу динаміку в'їзного туризму, особливо підвищується привабливість цієї країни для іноземних туристів.[13]

Однією з проблем функціонування туристичної сфери Чорногорії є нерівномірність у рівні розвитку країни. Зокрема, вищий рівень економічного розвитку мають прибережні регіони, де значно краще розвинена туристична інфраструктура. Північні регіони Чорногорії, які мають можливості для розвитку гірськолижного туризму, характеризуються недостатнім рівнем розвитку туристичної інфраструктури та менше приваблюють туристів. Тому актуальним питанням туристичної політики держави є здійснення заходів, які б сприяли залученню інвестицій у розбудову необхідної інфраструктури, особливо в північних регіонах країни. Ураховуючи специфіку окремих територій, зокрема природних умов, рівня розвитку інфраструктури, наявності рекреаційних ресурсів, розробляються основні напрями й пріоритети туристичної політики в окремих регіонах. У Чорногорії функціонує два агентства регіонального розвитку. Перше – Фонд розвитку Північної Чорногорії, який реалізовує проекти на півночі країни у співпраці з муніципалітетами цього регіону, друге – регіональна туристична організація регіону Белагаси та Комові, яка охоплює адміністративну територію муніципалітетів Бієло Польє, Беране, Андрієвику, Колашин і Мойковац. Її

створено у 2006 р. за підтримки австрійсько-чорногорського партнерства, штаб-квартира якого розміщена в місті Колашин.[13]

Задля покращення якості туристичних послуг для ефективної координації дій у Чорногорії створено й функціонує шість кластерів, що відрізняються один від одного своїми природними та культурними особливостями. Кластер Будва-Бар – регіон із пріоритетом розвитку купального туризму. Із його численними купальними курортами та мальовничими бухтами, прибережна смуга від Будва-Джаза до Бар – основа чорногорського туризму. Традиційно близько половини зареєстрованих ночівель туристів припадає саме на цей курортний регіон. Основними проблемами розвитку туристичної діяльності в цій прибережній смузі є недостатній рівень розвитку інфраструктури, зокрема доріг, автостоянок, а також занадто велика концентрація туристів у сезонні періоди.[13]

Кластер Ульцинь акцентує на розвитку купального та природного туризму. Ульцинь – місце з просторим піщаним пляжем у східній Адриатиці, з Адою Бояна й Вальданосом. Велика Плажа забезпечує значні перспективи розвитку туристичного сектору Чорногорії. Відповідно до стратегії розвитку туризму Чорногорії, Ульцинь у перспективі повинен стати однією з найбільш привабливих дестинацій для міжнародного туризму із сучасними об'єктами відпочинку для різних категорій туристів.[13]

Кластер Бока Которська має можливості для розвитку купального, культурного, спортивного й оздоровчого туризму. Бока Которська – одна з найкрасивіших заток у світі, вона унікальна на Середземному морі та є об'єктом світової спадщини ЮНЕСКО. Культурно-ландшафтні ресурси цього кластера величезні й придатні для різних видів туризму (купання та спортивний туризм, дайвінг, походи в гори, альпінізм, культурний туризм). Кластер має найкращий і різноманітний потенціал для розвитку туризму протягом року, завдяки близькості Дубровника, можливості розвитку транскордонного співробітництва та зручному авіасполученню (розміщення поблизу аеропорту Чіліпі).[13]

Кластер Скадарське озеро-Цетиньє розміщений у самому центрі Чорногорії та спеціалізується насамперед на розвитку природного, спортивного й сільського туризму. На берегах та островах озера є чимало визначних пам'яток, зокрема монастирі, фортеці, церкви з гробницями, пам'ятники тим, хто тут жив і правив сотні років тому. Цей регіон характеризується низьким рівнем розвитку туристичної інфраструктури, тому потребує інвестицій.[13]

Кластер Белагаси-Комові й Проклетіє з національними парками, монастирями та мечетями створюють можливості для природного, спортивного, ділового й оздоровчого туризму. Інфраструктура в цьому регіоні є технічно застарілою, але вкладаються значні інвестиції, включаючи штучне сніжне спорядження, щоб продовжити сезон зимового катання на більш ніж чотири місяці. Співпраця в рамках австрійсько-чорногорського партнерства Белагаси та Комові може стати прикладом для всіх інших кластерів. Регіон переважно спрямований на місцеві й сусідні ринки Сербії, Косово, Албанії, Боснії та Герцеговини, а також Італії, Угорщини тощо.[13]

Кластер Дурмитор-Сінджаєвіна – це регіон розвитку природного та спортивного туризму. Дурмитор зареєстрований ЮНЕСКО як світова природна спадщина й охороняється як національний парк. До його складу включено каньйон річки Тара довжиною 80 км і глибиною до 1300 м. Це перший за величиною каньйон у Європі та другий у світі.[13]

2.3. Аналіз формальностей перетину кордону

2.3.1. Види формальностей

Поняття "туристичні формальності" увійшло в практику завдяки широкому використанню цього терміну в міжнародних нормативно-правових актах. Наприклад, у документах ЮНВТО поняття "формальності" зазвичай використовується у значенні: "документи", "процедури", "перепони", "бар'єри" та ін.[14]

ЮНВТО – це Всесвітня туристична організація, спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй, є провідною міжнародною організацією в сфері туризму. Вона виступає в якості глобального форуму у сфері туристичної політики та практичного джерела туристичного ноу-хау. Всесвітня туристична організація відіграє вирішальну та головну роль у сприянні розвитку відповідального, стійкого та доступного для всіх людей туризму, приділяючи особливу увагу інтересам країн, що розвиваються. Основною метою Всесвітньої туристичної організації є сприяння створенню умов для побудови конкурентоспроможного та сталого туризму у всьому світі.[14]

Існують такі види формальностей: паспортні формальності, візові формальності, митні формальності, медико-санітарні формальності, формальності безпеки, валютні формальності, поліцейські формальності. [14]

ВТО — єдина міжурядова організація, відкрита для оперативного туристського сектору (приватних турфірм). У документах вказано, що «ВТО діє як важливий форум для зустрічей представників урядів і туристської індустрії з метою обговорення і вирішення питань, що представляють взаємний інтерес». Отже, ВТО, не будучи спеціалізованою установою ООН, має, однак, чинні угоди з цією найавторитетнішою міжнародною організацією і низкою її спеціалізованих установ. Надаючи особливого значення гармонізації вимог до туристичних формальностей, а також безпеці й захисту туристів, ЮНВТО багаторазово включала перелічені питання в документи, ухвалені на найважливіших форумах і нарадах: у Манільську декларацію зі світового туризму (1980), учасники форумів ЮНВТО визнали, що держава повинна сприяти спрощенню і регулюванню туристичних формальностей, що має важливе значення для розвитку туризму у світі.[14]

У результаті були прийняті відповідні пакети рекомендацій у цій сфері стосовно:

- Поліцейських формальностей (приведення паспортів у відповідність зі стандартами ІКАО, що дає змогу здійснювати перевірку за допомогою комп'ютерних систем);
- Паспортних формальностей (встановлення терміну дії паспорта не менше п'яти років із необмеженою кількістю поїздок; децентралізація паспортних служб; скорочення термінів і спрощення процедури оформлення закордонних паспортів; запровадження поміркованого збору за оформлення паспорта; зберігання закордонного паспорта у власника без права його конфіскації);
- Візових формальностей (взаємне визнання візи низкою держав; в окремих випадках надання дозволу на в'їзд на контрольно-пропускному пункті; поширення чинності візи до дванадцяти місяців на один чи кілька в'їздів у всі пункти і по всіх маршрутах, відкритих для туристів; безвізовий в'їзд на термін до трьох місяців; запровадження єдиного консульського збору не* залежно від громадянства туриста);
- Митних формальностей (запровадження для туристів пільгових митних податків, зборів; надання митних пільг (у тому числі скасування податків) на ввезення устаткування для готелів та інших туристичних об'єктів; включення деяких податків і зборів на утримання і відновлення туристичних об'єктів у структуру непрямого оподаткування, у вартість квитків замість прямого збору валюти з відвідувачів);
- Валютних формальностей (за рекомендаціями UNWTO: можливість отримувати в країні, з якої туристи виїжджають, вільно конвертованої валюти, необхідної для їхніх поїздок; дозвіл на ввезення валюти в розмірі, зазначеному в митній декларації; обмін ввезеної валюти тільки на добровільній основі; забезпечення можливості зворотного обміну валюти при виїзді з країни перебування; надання туристам права мати при виїзді достатні суми в національних грошових одиницях для зворотної поїздки своєю країною; надання туристам і відвідувачам повної інформації про правила і поточний курс обміну валюти;

розміщення в обов'язковому порядку необхідної інформації на контрольно-пропускних пунктах в'їзду);

- медико-санітарних формальностей (розширення співпраці національних туристичних адміністрацій з санітарно-епідеміологічними організаціями і органами охорони здоров'я в справі надання вичерпної інформації медичного характеру всім зацікавленим особам; укладання багатосторонніх державних договорів щодо надання невідкладної медичної допомоги всім без винятку туристам; у разі захворювання в гострій формі чи смерті негайне повідомлення консульства і родичів; перевезення тіла на батьківщину чи його поховання; швидке оформлення потрібних документів);
- Формальностей безпеки (впровадження жорстких вимог до безпеки туристів і зменшення ризиків при подорожах; забезпечення дотримання екологічних норм на туристичних об'єктах і в регіонах відвідування).[14]

Ці рекомендації ґрунтуються на основних принципах спрощення туристичних формальностей, сформульованих у документах Будапештської конвенції (1989) і майже повністю повторених у документах Гаазької декларації з туризму.[14]

Деякі туристичні формальності безпосередньо стосуються самого туриста: необхідність одержання закордонного паспорта, візи, страхового полісу, дотримання порядку проходження прикордонного контролю та митного огляду, оформлення сертифіката про щеплення під час подорожей у небезпечні країни.[14]

Порядок в'їзду та перебування подорожуючих осіб у іноземній країні, так само як і міжнародна туристична діяльність пов'язана, насамперед, з існуючими відмінностями у соціально-економічному розвитку країн світу, а також неоднаковим розумінням представниками різних держав таких категорій як добра воля, порядок, моральність, законність тощо. У теоретичному аспекті порядок в'їзду іноземних громадян в ту або іншу державу та пов'язаний з цим ступінь "жорсткості" або "м'якості" туристичних

формальностей залежить від інтересів самої держави в аспекті її безпеки, суспільного правопорядку, а також прав і свобод громадян.[14]

2.3.2. Візи призначення і види

Віза — дозвіл конкретній особі на в'їзд в іншу країну, виїзд з її території, транзитний проїзд через неї. Виходячи з цього, візи бувають в'їзними, виїзними і транзитними.[14]

За призначенням візи поділяють на такі види:

- туристична (без права займатися оплачуваною діяльністю в країні призначення);
- гостьова (з правом роботи);
- службова (ділова, приватна);
- імміграційна (на постійне місце проживання).[14]
- У багатьох країнах існує своя класифікація віз. Візи розділяють за:
- кратністю — одноразова, дворазова, багаторазова;
- за терміном дії — короткострокова, довгострокова.[14]

Різні країни мають різні візові режими і класифікацію віз. Більшість країн-членів ЄС використовують категорії віз, що їх передбачено Шенгенською угодою. Будь-яка країна-учасниця цієї угоди може видати візу, що дійсна на території всіх країн-учасниць шенгенської зони.[14]

Туристична віза надає право власнику паспорта на тимчасовий в'їзд у країну відвідування з метою туризму і відпочинку. Вона є основним документом для відвідування іншої держави і підтверджує, що паспорт туриста зареєстрований у консульській установі держави, яку він планує відвідати. Періодично та чи інша країна чи група країн істотно посилюють режим в'їзду, запроваджуючи більш жорсткі правила одержання туристичних віз. При поданні заяви на візу посольства часто вимагають копію й оригінал внутрішнього паспорта, довідку з місця роботи з зазначенням посади і

розміру окладу та ін. Візова анкета США, наприклад, включає тридцять п'ять пунктів і докладних пояснень. Якщо виникають якісь запитання, заявника запрошують на співбесіду зі співробітником консульства для обговорення можливості поїздки в США.[14]

2.3.3. Безвізовий режим для громадян України

В Страсбурзі відбулося офіційне підписання безвізового режиму між Україною та ЄС президентом Європарламенту Антоніо Таяні та міністром внутрішніх справ і національної безпеки головуючої у Раді ЄС Мальти Кармело Абела. Сам безвізовий режим запрацював одинадцятого червня дві тисячі сімнадцятого року. У Європейському парламенті відбулась урочиста церемонія підписання законодавчого акту, яким для громадян України запроваджується безвізовий режим з Євросоюзом. Тридцять країн: всі держави-члени ЄС, за винятком Британії та Ірландії, а також чотири шенгенські держави за межами союзу: Швейцарія, Норвегія, Ісландія та Ліхтенштейн Британія та Ірландія свого часу, під час вступу до ЄС, залишили за собою право на самостійну візову політику, тому від початку було відомо, що на них безвіз не поширюватиметься.[14]

2.3.4. В'їзд до Чорногорії

Одним з переваг подорожі в Чорногорію є те, що віза для в'їзду в країну не потрібна. Громадяни України мають право на в'їзд і перебування в Чорногорії з метою туристичного візиту в груповому або індивідуальному порядку на підставі чинного закордонного паспорта без візи протягом дев'яносто днів. Згідно з правилами візового режиму про в'їзд туристів на територію Чорногорії - закордонний паспорт туриста повинен бути дійсний не менше трьох місяців з дня закінчення запланованого туру.[15]

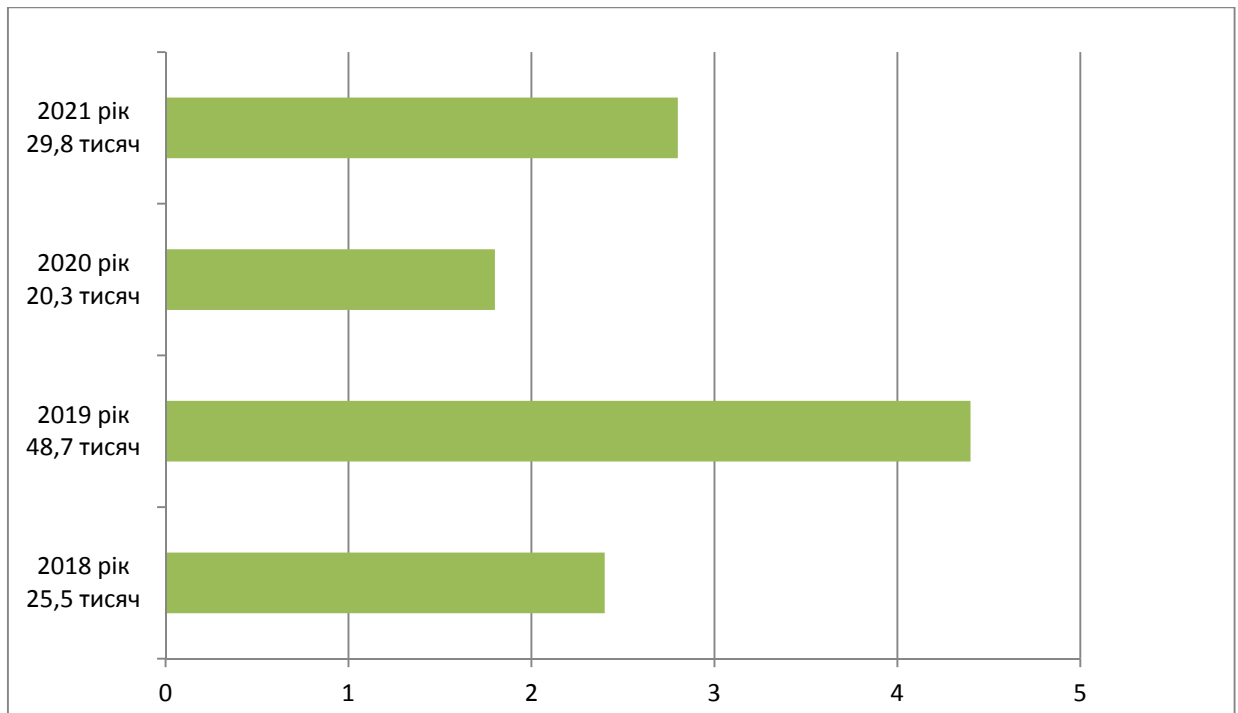

Рис. 2.1. Статистика кількості подорожуючих українських туристів до Чорногорії за останні 4 роки

Для дітей: до шістнадцяти років потрібен закордонний паспорт одного з батьків, якщо дитина вписана в паспорт або від шістнадцяти до вісімнадцяти років дитячий проїзний документ, термін дії якого повинен бути мінімум три місяці з моменту закінчення поїздки. Дитина, що виїжджає з одним з батьків, при проходженні прикордонного контролю України і Чорногорії потрібно пред'явити оригінали нотаріально завірених дозволів від другого з батьків на виїзд: українською мовою (для українського кордону) та нотаріально завірений переклад цього дозволу на англійську мову (для чорногорського кордону). Якщо прізвища у дитини і батьків різні, потрібно обов'язково пред'явити свідоцтво про народження дитини.[15]

ВИСНОВОК ДО 2 РОЗДІЛУ

Молода і маленька країна Чорногорія зібрала на своїй території безліч дивовижних пам'яток природи і архітектурних творінь. Тут берег

Адріатичного моря приваблює не лише кришталеву чистою водою та комфортними пляжами, а й кам'яними містами-фортецями, портами, які збудували ще багато століть тому. Величні споруди ховають цікаву історію, а поєднання гір з морем створюють комфортні кліматичні умови. В цій країні можна насолодитися багатьма краєвидами каньйонів, рік, лісів, озер, відчутти відразу нотки культурного різноманіття, є можливість побачити католицькі монастирі поряд з православними та навіть мусульманські мечеті, а місцеві жителі розкажуть багато цікавих історій про походження стародавніх споруд. Чорногорія це місце де поєднано краса, комфорт і зацікавленість для кожного туриста.

Всесвітньо туристична організація запровадила спрощення туристських обмінів і формальностей; визначення й узгодження законодавчого порядку регулювання туризму, також у виникненні надзвичайних обставин (епідемії, стихійних лих тощо), висунувши відповідні пакети рекомендацій щодо формальностей. Це дало змогу вільно подорожувати країнами світу. Великою перевагою для України став безвізовий режим з Євросоюзом, це означає що не доведеться довго чекати на дозвіл перетину кордону принаймні тридцяти країн світу за винятком Британії та Ірландії, а також чотири шенгенські держави за межами союзу: Швейцарія, Норвегія, Ісландія та Ліхтенштейн Британія. Чорногорія належить до країн-кандидатів Європейського Союзу, отже для перетину кордону потрібен лише біометричний закордонний паспорт.

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ РЕКЛАМНОГО ТУРУ ДО ЧОРНОГОРІЇ

3.1. Технологічна карта рекламного туру за маршрутом

Назва маршруту: «Рекламний тур по Чорногорії»

Вид маршруту: кільцевий

Протяжність маршруту (км): 258 км

Кількість туристів у групі: 10

Таблиця 3.1.

Карта переміщення туристів

Час	Захід	Інформація про захід
1	2	3
День 1 (Тіват)		
19:00	Зустріч групи в аеропорту Тіват з куратором	Знаходиться не далеко від готельного комплексу
19:30	Заселення до готелю	Готель Regent Porto Montenegro
20:00	Вечеря	На території готелю ресторан, шведський стіл
День 2 (Тіват – Котор)		
8:00	Сніданок	На території готелю ресторан, шведський стіл
9:00	Відвідування найближчих пляжів	Пляж Градска – 550м від готелю Пляж Понта-Селянова – 750м від готелю Пляж Белане – 950м від готелю
12:00	Виселення з готелю	Залишити речі в автобусі
12:30	Прогулянка по місту	Визначення екскурсій які пропонуються в курортному місті; Визначення найкращих місць харчування; Відвідування місцевих дестинацій.
19:00	Зустріч групи біля автобусу	Автобус чекатиме групу на парковці біля готелю

Продовження таблиці 3.1.

1	2	3
19:30	Заселення до готелю в місті Котор	Готель Hotel Rendez Vous
20:00	Вечеря	У ресторані що знаходиться на території готелю Rendez Vous, шведський стіл
День 3 (Котор – Пераст)		
8:00	Сніданок та виселення з готелю	Сніданок подається до номеру, речі залишити в автобусі
9:00	Ознайомлення з побережжям Котора	Ознайомлення з пляжами міста та за містом
11:00	Прогулянка по місту	Визначення екскурсій які пропонуються в курортному місті; Визначення найкращих місць харчування; Відвідування місцевих дестинацій.
19:00	Зустріч групи біля автобуса	Координати в залежності від пересування групи
19:30	Заселення до готелю в місті Пераст	Hotel Admiral
20:30	Вечеря	При готелі ресторан
День 4 (Пераст – Херцег-Нові)		
8:00	Сніданок	Подається або до номеру або на терасі готелю
9:00	Знайомство з пляжами і з містом	Відвідування місцевих дестинацій; Визначення екскурсій які пропонуються в курортному місті; Визначення найкращих місць харчування.
17:00	Виселення з готелю	Збір групи біля готелю
18:00	Вийзд автобусом з міста Пераст	Напрямок до міста Херцег-Нові
19:00	Заселення до готелю	Hotel Perla
20:00	Вечеря	У ресторані готелю
День 5 (Херцег-Нові – Будва)		
8:00	Сніданок	У ресторані готелю

Продовження таблиці 3.1.

1	2	3
9:00	Відвідування пляжів	Міських та приміських
12:00	Виселення з готелю	Залишити речі в автобусі
13:00	Ознайомлення з містом	Визначення екскурсій які пропонуються в курортному місті; Визначення найкращих місць харчування; Відвідування місцевих DESTINATION.
19:00	Зустріч групи біля автобуса	Координати автобуса в залежності від пересування групи
20:30	Заселення до готелю міста Будва	Hotel Majestic
21:00	Вечеря	У ресторані готелю
День 6 (Будва – Бечичи – Пржно – Светі-Стефан – Петровац)		
7:00	Сніданок	У ресторані готелю
8:00	Знайомство з Будвою	Відвідування місцевих пляжів; Відвідування DESTINATION міста; Визначення місць харчування; Визначення екскурсій з міста Будва.
15:00	Зустріч групи біля готелю	Погрузка до автобусу; Відвідування пляжів за містом Будва; Відвідування курорту Бечічі, знайомство з його пляжами; Відвідування пляжів курорту Пржно; Відвідування курорту Светі-Стефан.
20:30	Заселення до готелю міста Петровац	Hotel Plaza Lucice
21:00	Вечеря	У ресторані готелю
День 7 (Петровац)		
8:00	Сніданок	У ресторані готелю

Продовження таблиці 3.1.

1	2	3
9:00	Знайомство з містом Петровац	Відвідування місцевих пляжів; Відвідування місцевих дестинацій; Визначення місць харчування; Визначення екскурсій з міста Петровац.
20:00	Вечеря	У ресторані готелю
День 8 (Петровац – Сутоморе – Бар)		
8:00	Сніданок	У ресторані готелю швецький стіл
9:00	Зустріч біля автобуса	Виселення з готелю; Відправка до курорту Сутоморе; Прогулянка по місту, ознайомлення з пляжами курорту, дестинаціями, місцями харчування.
19:00	Зустріч біля автобуса	Координати автобуса в залежності від пересування групи, відправка до міста Бар.
19:30	Заселення до готелю міста Бар	Stara Čaršija Hotel & SPA
20:00	Вечеря	У ресторані готелю
День 9 (Бар – Ульцинь)		
9:00	Сніданок	У ресторані готелю
10:00	Знайомство з містом Бар	Відвідування міських пляжів; Відвідування дестинацій міста; Ознайомитись з місцями харчування.
18:30	Зустріч біля автобуса	Координати автобуса за пересування групи
19:30	Заселення до готелю міста Ульцинь	Palata Venezia
20:00	Вечеря	У ресторані готелю
День 10 (Ульцинь)		
8:00	Сніданок	У ресторані готелю(швецький стіл)

Продовження таблиці 3.1.

1	2	3
9:00	Знайомство з містом Ульцинь	Відвідування DESTИНАЦІЙ; Відвідування міських пляжів; Ознайомлення з місцями харчування; Ознайомлення з розвагами курорту та екскурсійними програмами.
20:00	Вечеря	У ресторані готелю
День 11 (Ульцинь – Тіват)		
9:00	Сніданок	У ресторані готелю
10:00	Відправка до аеропорту	Аеропорт у місті Тіват

Карта маршруту на мапі:

- Тіват – Котор – Пераст – Херцег-Нові (рис 3.1).

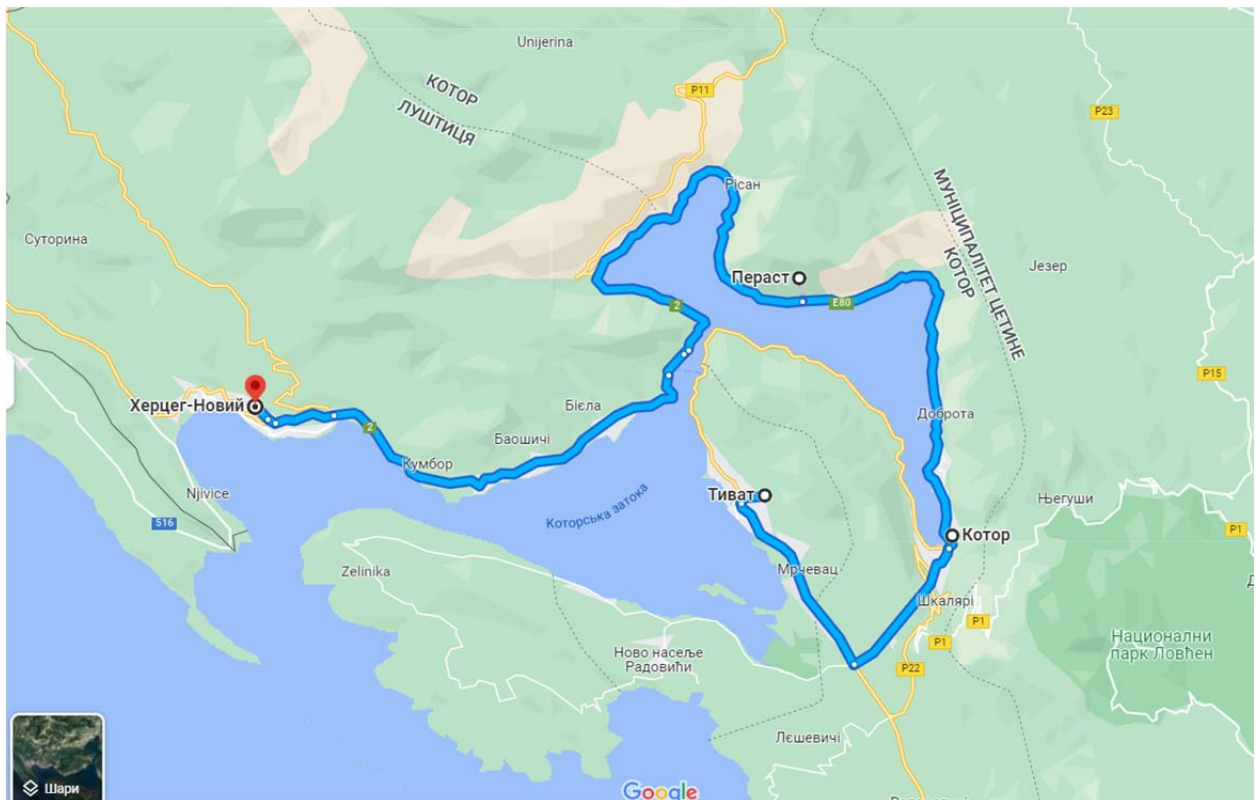

Рис. 3.1. Карта переміщення (Тіват – Котор – Пераст – Херцег-Нові)

- Будва – Бечичи – Пржно – Светі-Стефан – Петровац (рис 3.2).

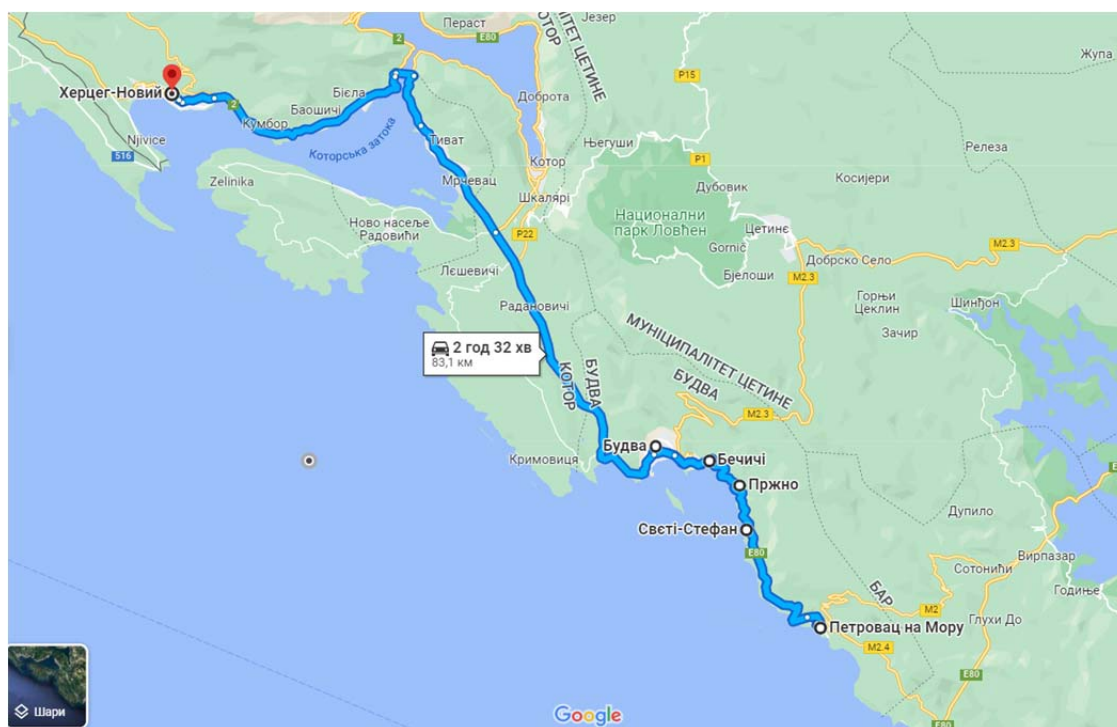

Рис. 3.2. Карта переміщення (Херцег-Нові – Будва – Бечичи – Пржно – Светі-Стефан – Петровац)

- Петровац – Сутоморе – Бар – Ульцинь (рис 3.3).

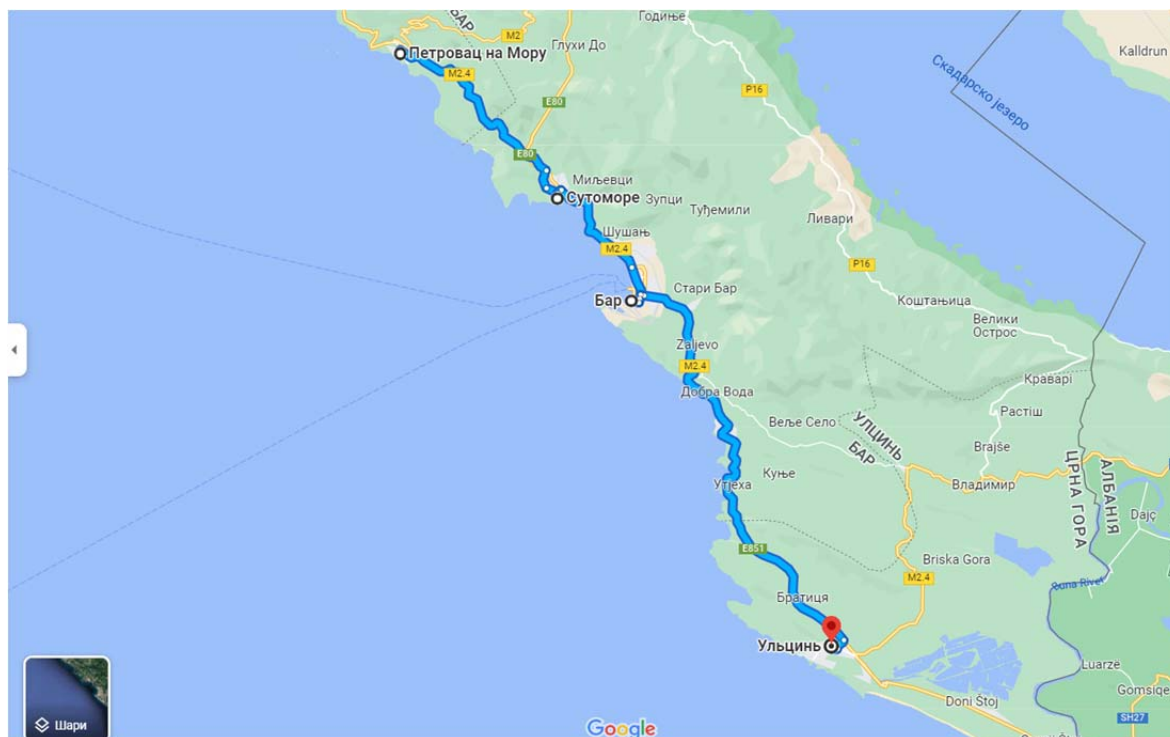

Рис. 3.3. Карта переміщення (Петровац – Сутоморе – Бар – Ульцинь)

3.2. Опис програми інформаційного туру

3.2.1. Курортне місто Тіват

При в'їзді в Бока-Которську затоку, найбільшої бухти Адріатичного моря, на півострові Врмац розташувалося невелике, але добре відоме і надзвичайно привабливе курортне місто Тіват. Територія, яку займає Тіват, справді невелика – лише 46 км². Нещодавно Тіват був просто містом, в якому опинялися туристи, які приїжджають до Чорногорії: саме тут, за 4 кілометри від міста, знаходиться головний аеропорт країни. Але нещодавно в Тіваті побудували Porto Montenegro - саму розкішну і дорогу марину в Чорногорії. Саме через «Порто Монтенегро», куди приїжджають на відпочинок олігархи, політики та «зірки» з усього світу, Тіват став популярним курортом та почав асоціюватися з розкішними яхтами та престижними ресторанами. Але Porto Montenegro – це лише частина міста. А крім цього є ще старий курорт Тіват, де все набагато простіше, демократичніше і дешевше, і де відпочинок набагато доступніший.[17]

З інфраструктури в Тіваті є все: і магазини, і бутіки, і салони краси, і лікарні, і ресторани, і прокати, заправки, пошта. Поруч із містом є великий продуктовий магазин HDL, куди їздять скуповуватися місцеві. Там же поруч торговий центр з одягом, ще один продуктовий, великий магазин з косметикою та побутовою хімією.[18]

Більшість міських пляжів, розташованих уздовж узбережжя та біля великих готелів, мають бетонне покриття та сходи для спуску в море – там не доводиться розраховувати на пісок та навіть гальку. Ті пляжі, які знаходяться поблизу міських парків, приємніші для відпочинку. Там є кафе, паркування, різноманітні розваги. Пляжі Тівата досить невеликі, але вільне місце є навіть у пік сезону. Тіват – єдине місто узбережжя, в якому облаштовані велодоріжки. І навіть з урахуванням того, що він займає досить скромну площу і відповідно, довжина велодоріжок не дуже велика, на 2-3 дні катання маршруту буде достатньо. У прохідних місцях Тівата працює 6 пунктів

прокату велосипедів Bike Tivat – щоб взяти велосипед, треба звернутися до інформаційного туристичного центру. Широкі можливості для шанувальників активного відпочинку надають дайвінг-клуб Neptun-Mimoza та дайвінг-центр Rose. Звернувшись до них, можна опуститися під воду разом з інструктором, що є актуальним для новачків, підвищити вже існуючу кваліфікацію дайвера, пройти базовий курс навчання та отримати ліцензію на самостійні занурення, взяти напрокат амуніцію для підводників. На дні Которської бухти дайвера можуть побачити: залишки корабля «Галія», який затонув ще у XVI столітті; вуглевоз «Тихані», який затонув у 1917 році; буксир «Тунж» ВМС Чорногорії, який у 2013 році був відправлений на морське дно як той, що повністю відслужив своє; штучні тунелі завдовжки по 50 м, у яких ховалися підводні човни Югославії.[17]

Широка, впорядкована набережна – «родзинка» та одна з головних визначних пам'яток Тівата. Її простора центральна частина відома серед місцевих жителів та туристів як «Піне». Біля берега тут тільки пальми і під ними зручні лавки, сидячи на яких можна помилуватися Боко-Которською затокою і горами, подивитися на яхти, що пропливають повз, прогулянкові кораблики, вітрильники, білі багатопалубні лайнери. На набережній є визначні пам'ятки, які цікаво подивитися: «мінююча» голос інсталяція «Эхо», сонячний годинник, старий вітрильний корабель Військово-Морського флоту колишньої Югославії «Ядран». Тут завжди багато людей, хоча ніколи не буває стовпотворінь. А ще тут часто відбуваються різноманітні концерти та ярмарки. Починається набережна Піне з вузького пішохідного тротуару в районі міського пляжу Тівата, а закінчується біля марины Порто Монтенегро.[18]

"Порто Монтенегро" - це не просто розкішна марина, це найдорожча марина Чорногорії. Це місто в місті, яке часто називають «Монако Чорногорії». Багато туристів стверджують, що подивитися в Тіваті «Порто Монтенегро» та прогулятися його територією – все одно, що побувати в казці. Побудований на місці військово-морської бази флоту Югославії, Porto

Montenegro включає 5 понтонних пристані з причалами, розрахованими на 450 яхт. Вражають не лише розміри марини, а й пришвартовані в ній яхти – можна сказати, що це тематичний музей, де представлені розкішні, а часом і унікальні експонати. На одному з пірсів марини, біля басейну яхт-клубу Shore House, що підсвічується, можна побачити унікальну пам'ятку: повнорозмірну копію скульптури «Мандрівник» Жауме Пленса, оригінал якої встановлено у Франції, у бастіоні Порта Вобан. «Мандрівник» – це людина, яка сидить, обхопивши руками підібгані до грудей коліна, і дивиться на море. У цієї людини немає обличчя, а 8-метрова пустотіла фігура - це грати з букв різних алфавітів, виготовлених з нержавіючої сталі і пофарбованих білою фарбою.[18]

Про те, що це місто має військове минуле, розповідають встановлені на території два справжні підводні човни та Музей військово-морської спадщини. Maritime Heritage Museum займає приміщення арсеналу, яке саме собою є пам'яткою Тівата і Чорногорії: будівля існує ще з часів Австро-Угорської імперії. У музеї розміщено не надто багата експозицій: кілька макетів кораблів, інструменти з корабельних верфей, водолазний костюм, зенітні гармати, снаряди, торпеди, невеликий двомісний диверсійний батискаф.[18]

Старовинний замок Буча – це одна з головних історичних пам'яток та візитна картка Тівата. Ця велична споруда була побудована у XVII столітті як літня резиденція почесного сімейства Буча. У наші дні відреставрований замок виступає у ролі культурного центру Тівата з арт-галереєю, парком та літнім театром. Тут організовують художні виставки, літературні вечори, також є можливість подивитися театральні виступи та взяти участь у різноманітних заходах.[18]

Недалеко від набережної (на відстані не більше 1 км), у самого міського парку є ще одна визначна пам'ятка Тівата, але вже релігійного характеру. Це православна церква Святого Сави Сербського, який у Чорногорії вважається одним із найбільш шанованих святих. Міський парк

Тівата (Капітанський парк) розкинувся поруч із церквою святого Сави, позаду набережної. Багато туристів намагаються цей парк у Тиваті подивитися, адже у Чорногорії він визнаний найкрасивішим.[18]

З Тівату можна здійснювати екскурсії практично в будь-який куточок Чорногорії, особливо якщо врахувати, що це крихітна країна. Це може бути прогулянка на екскурсійному катері або кораблі чи поромі по Бокоторській затоці. Блакитна печера, пляж Жаніца, містечко мільйонерів Пераст, старовинне місто Котор – це і ще багато цікавого можна побачити під час подорожі; Відвідування каньйонів Тара та Морача, що дозволяє помилуватися фантастичними гірськими краєвидами. Є різні варіанти екскурсій, найзручніший – «Гранд Каньйони» на мікроавтобусі; Тур «Максі Монтенегро» – це можливість переглянути гори Чорногорії, не здійснюючи стомлюючої поїздки до каньйонів. Одним із найцікавіших моментів є відвідування мавзолею Негоша; Тур по монастирях Чорногорії проходить із відвіданням всесвітньо відомого монастиря Острог, міста Цетінье та Цетинського монастиря.[17]

У Тиваті є як групові, так і індивідуальні екскурсії Чорногорією. Їх можна або купити на вулиці, або замовити в інтернеті. На вулиці найчастіше продають групові екскурсії англійською мовою. Така екскурсія коштує дешевше, ніж в інтернеті, але годяться вони лише якщо ви вільно розмовляєте англійською. З Тівата також є екскурсії в сусідні країни - Боснію, Хорватію та Албанію.[19]

Тиват пропонує туристам різнопланове житло різної цінової категорії, і завжди можна підібрати номер у готелі чи апартаменти чітко під свої запити. Чорногорія пропонує дуже добрий відпочинок за досить невеликі гроші, але готельна інфраструктура та рівень сервісу тут дещо поступаються іншим європейським країнам.[17]

Готель Regent Porto Montenegro розташований у місті Тиват у Которській бухті, яка охороняється ЮНЕСКО, на території розкішного комплексу Porto Montenegro Village. До послуг гостей відкритий басейн, спа-

центр і оздоровчий центр. На всій території надається безкоштовний Wi-Fi. Цей розкішний готель побудований у стилі Венеціанського Відродження та налічує 175 номерів із балконом або терасою. Усі номери оснащені кондиціонером, сейфом і телевізором із плоским екраном і супутниковими каналами. Просторі ванні кімнати укомплектовані халатами, капцями та безкоштовними туалетно-косметичними засобами. У ресторані Murano можна повечеряти у вишуканій атмосфері. Гості, яким подобається більш неформальний відпочинок, можуть відвідати бар Library, ресторан Gourmet Corner і бар біля басейну.[20]

Кількість закладів громадського харчування в Тиваті задовольнить навіть ненаситних туристів, які приїхали сюди на відпочинок. Ресторани у місті є як бюджетні, де пропонують страви традиційної чорногорської кухні, так і розкішні у Porto Montenegro. У меню більшості закладів присутній наваристий суп «чобра» на бульйоні з риби або телятини. З м'ясних страв, які тут найчастіше готують на грилі, обов'язково потрібно спробувати ковбаски «чевапчичі», шашлички «ражничі» або курятини та свинини, телячі відбивні «вішалиця», рубану котлету «плескавиця» зі свинячого та яловичого м'яса. Річкова форель і дорада - це найбільш популярна риба в Тиваті, яку також часто готують на грилі. Дуже смачні страви, які були запозичені у сусідній Італії, зараз рекомендують усім гостям курортного міста Тивата у Чорногорії: паста та ризотто з морепродуктами, приготовлені на грилі кальмари та восьминоги. Під час відпочинку в будь-якому місті Чорногорії, у тому числі і в Тиваті, цілком можна харчуватися фаст-фудом, він тут дуже смачний і безпечний, тільки зі свіжих продуктів. І вибір досить великий: солодкі млинці «палачинка», «буреки» з різноманітною начинкою, коржики «гірос» з м'ясною та овочевою начинкою, бургери з «плескавкою», піци.[17]

Найдешевший спосіб харчуватися - це їсти в пекарах або купувати готову їжу в магазинах Franca. Пекар у Тиваті багато. Головне блюдо тут – це бурекі. Одна з найвідоміших буречних у Тиваті - buregdzinica «AS». Ресторан Біг Бен – смачно, дешево, біля моря. Цей ресторан порадить вам будь-який

чорногорець. Grill Giardino – невеликий рибний ресторан з помірними цінами та великими порціями. Усі морепродукти місцеві та свіжі. Коли заходиш у ресторан, то спочатку милуєшся інтер'єром: милі старовинні дрібнички та сувеніри з різних куточків світу прикрашають стіни. Привітні господарі не дадуть піти голодним. Піцерія KLM – дешево та смачно. Порції у KLM Tivat по-чорногірськи величезні, ціни – середні. Рекомендується салат з хоботницею (восьминогом). Піцерія Bevanda - дуже гарний вид на море. Працюють і взимку, і влітку. Коноба Баццхус - затишне та сімейне місце. Порції величезні, можна сміливо брати одну страву на двох. Volat Lounge Bar & Restaurant – лаунж-бар в затишному місці. Приємна атмосфера дуже спокійно.[19]

3.2.2 Курортне місто Котор

Місто Котор по праву визнаний найкрасивішим і незабутнім населеним пунктом Чорногорії. Розташований він біля узбережжя Которської затоки. Широка смуга суші та гори надійно захищають місто від вітру. Який поділений на дві частини. Для туристів найбільший інтерес представляє старе місто, саме тут знаходяться всі визначні пам'ятки, які добре збереглися протягом багатьох століть.[21]

Та відпочинок у Которі – це не лише про старе місто. Котор ідеально підходить як для подорожі вихідного дня, так і двотижневої відпустки. У місті є нічні клуби, а поряд з містом доступні апартаменти у віллах на березі Боко-Которської затоки.[22]

За версією глянсових туристичних журналів найкрасивіше і мальовниче місто в Чорногорії - Котор, його називають перлиною Адріатики, розташованої на узбережжі мальовничої Бока-Которської бухти біля підніжжя гірського масиву. Тут ви зможете подивитися на багату культурну спадщину, що залишилася з часів Найсвітлішої Республіки, тепле море та бронзову засмагу, але місцеві пляжі більше нагадують міські набережні,

проте відпочинок це зовсім не псує. Весь Котор розташований уздовж узбережжя та займає південно-східну частину Которської затоки. Вулиці знаходяться безпосередньо біля підніжжя гірського масиву Ловчен та пагорба. Площа міста понад 350 кв. км. Безпосередньо у Которі сьогодні проживає трохи більше 13 000 жителів, серед них 53% – чорногорці, 24% – серби. Основу економіки складає туризм. Додатково місто отримує дохід з рибного промислу, також розташований головний офіс найбільшої мережі АЗС в Чорногорії.[21]

Пляжі Котора переважно галькові або забетоновані пірси. Якщо пляж гальковий, то вхід буде досить пологим, придатним для дітей. Якщо пірс — то відразу глибоко, зате старші діти, які вміють плавати, у захваті. Ще аргументи на користь відпочинку з дітьми на узбережжі Боко-Которської затоки — те, що не буває хвиль, і вода прогрівається раніше, ніж наприклад у Будві. Головний мінус Котора в тому, що прямо напроти міста знаходиться порт, і купатися там не завжди виходить: вода брудна. Найближчий добрий пляж знаходиться в Доброті. Це близько 15 хвилин легкої пішої прогулянки. Пляж у Доброті впорядкований, є лежаки, кафе. Особливість пляжів поруч із Котором у тому, що вони всі маленькі. Протяжних пляжів, як у Будві чи Ульціні, в Которі і поряд немає. Наприклад, пляж Байова Кула лише 60 метрів завдовжки. Інші пляжі поряд з Котором, куди можна дістатися громадським транспортом: Пляж селища Морінь - піщано-гальковий; Пляж у Рисані - гальковий; Пляж у Перасті - бетонований; Пляж біля мису Марко - гальковий пляж між Прчанем та Доні Столівом; Пляж в Ораховаці — гальковий.[22]

На думку істориків та фахівців у сфері туризму, Старе місто Котор є визначною пам'яткою. Змішування культур, віросповідань залишили свій слід на кожній вулиці. Увійти до міста можна трьома шляхами: Морські ворота — основний вхід, що веде на Збройову площу; З півдня гостей зустрічають ворота Гурдича; На півночі розташовані річкові ворота, визнані пам'ятним знаком, що нагадує про нищівні перемоги которської армії. Для

потокa гостей міста найпростіший шлях через головний вхід – морська брама а ось через два інші входи пройти складніше.[21]

На запитання – що подивитись у Которі – мандрівники однозначно відповідають – відвідайте фортецю Святого Іоанна. Місцеві жителі називають її з легким італійським акцентом – Сан Джованні. Фортеця побудована за часів правління Венеціанської Республіки та модернізована австро-угорцями. У безпосередній близькості від фортеці знаходиться храм Святого Іоанна, до нього ведуть півтори тисячі сходів, по дорозі зустрічається церква Богородиці Здравіє.[21]

Опинившись біля Старого міста, з перших секунд відчуваєш особливу ауру, що панує тут. Яскраві та драматичні історичні події відбиваються у хитрому сплетенні вулиць, архітектурі старовинних будівель, величі церков, розкоші палаців еліти. Не дивно, що Старий Котор занесено до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.[21]

На найбільшу увагу заслуговує католицький Кафедральний Собор Святого Трифона. Тут спочивають мощі покровителя міста – Святого Трифона. Частина храму відведена під музей, де присутні експонати тисячолітнього віку і до деяких з них можна доторкнутися руками.[21]

Православний храм Святого Миколая з'явився у минулому столітті. Тут зберігається унікальна ікона Божої Матері. Служби проводять щодня, можна на них бути присутніми і поставити свічку. Ті, що побували тут, відзначають особливу заспокоєну атмосферу.[21]

Маленька церква Святого Луки розташована на однойменній площі по сусідству з іншими храмами. Побудована вона у XII столітті, а з XVII століття окрім католицьких тут проводять служби для православних віруючих.[21]

Церква Святого Михайла виконана у готичному стилі. Раніше на її місці знаходився бенедиктинський монастир. Землетрус 1979 значно пошкодив будинок, після чого служби в ньому не ведуться.[21]

Є морський музей. За розмірами він не дуже великий, та його експозиція досить багата. Тут представлені моделі кораблів, колекції вогнепальної та холодної зброї, предмети побуту моряків, їх форма тощо. Є можливість побувати у справжньому підводному човні. Всі ці експонати дають уявлення про життя населення Котора в минулі часи.[21]

Один із символів міста Котор, що з'явився у XVII столітті є криниця Карампана. Деякий час ця криниця була єдиним джерелом питної води, тому тут завжди збиралося багато людей. Традиція збереглася і сьогодні – біля пам'яток часто призначають зустрічі. На території міста немає торгівельно-розважальних комплексів, але є кафе, ресторани та магазинчики з товарами народного промислу.[21]

Влітку можна орендувати човен або яхту і покататися по затоці. Обов'язково варто прогулятися которським побережжям. Яхти, рибалки, чайки та безліч кафе, де чорногорці не поспішаючи п'ють каву.[22]

У Которі можна купити індивідуальні або групові екскурсії визначними пам'ятками Чорногорії. Перші екскурсії проводяться цілий рік, другі — лише з 1 травня. Найкращі екскурсії з Котора по Чорногорії: Екскурсія по Котору з дегустацією вина та їжі - 2-х годинна екскурсія, в ході якої ви прогуляєтесь містом, дізнаєтесь про його історію та спробуєте місцеве вино та їжу; Екскурсія по Боко-Которській затоці sup-серфах - 3-х годинна екскурсія; Рафтинг на річці Тара – одна з найпопулярніших екстремальних екскурсій у Чорногорії; Гірська рибалка на Півському озері; Морська рибалка з човна на тунців; Політ на парашуті – політ над Будвою, спеціальної підготовки не потрібно; Монастирі Чорногорії - поїздка по намоленим місцям Чорногорії.[22]

З тим, де поїсти та випити в Которі, проблем не виникає – кафе та ресторанів тут достатньо. Переважно в меню представлені морепродукти, приготовлені різними способами та традиційні страви країни.[21]

Чорногорська кухня подобається всім без винятку. Тутешні господині готують з продуктів, вирощених на невеликих фермах, а тому їжа виходить

ситною, смачною і здоровою. У ресторанах Котора ви знайдете м'ясні, рибні та овочеві страви. Великою популярністю у туристів користуються невеликі заклади в старому місті. Дуже часто в списку найпопулярніших кафе Котора виявляється Portobello. Вибирайте столик на вулиці, щоб насолоджуватися десертами і кави, спостерігаючи за життям городян. Galion більше підходить для заможних туристів. Його кухня здатна конкурувати з мішленівськими закладами, а рівень сервісу цілком гідний того, щоб запросити в ресторан, як мінімум, кінозірку. Вдале розташування і розкішні краєвиди, що відкриваються з вікон і з тераси Bokeski Gusti, привертає сюди величезну кількість відвідувачів. [23]

Котор — невелике місто, яке плавно перетікає до сусіднього містечка Доброта. Поруч розташовано ще кілька невеликих містечок на узбережжі. Житла на узбережжі багато, чорногорцям є що запропонувати в залежності від типу відпочинку та бюджету: вілла на узбережжі з басейном або приватним пляжем (найчастіше бетонований майданчик), апартамент, номер в готелі, кімната в гостьовому будинку, ліжко в хостелі. [22]

Готель Rendez Vous розташований на головній площі історичної частини Котора, що знаходиться під охороною ЮНЕСКО. Навколо готелю розташовані церкви Святого Луки, Святого Миколая та Святої Осанни. У готелі є ресторан з терасою. Гостям надається безкоштовний Wi-Fi. Усі номери готелю Rendez Vous оформлені у пастельних відтінках. Підлога викладена з деревини твердих порід, а з вікон відкривається гарний вид на навколишні історичні будівлі. номери обладнані кондиціонером, супутниковим телебаченням та міні-баром. У ресторані подають страви із свіжих морепродуктів виловлених в Адріатичному морі. Окрім цього, гостям пропонують страви чорногорської кухні та класичні страви міжнародної кухні. У барі є тераса, розташована прямо на головній площі. Фортеця Святого Іоанна, з якою можна помилуватися на всю Которську затоку, знаходиться всього за кілька кроків. До автобусного вокзалу Котора – 500 метрів. До пляжу можна дійти лише за 3 хвилини. [24]

3.2.3. Курортне місто Пераст

Пераст (Perast) - невелике курортне містечко з давньою історією у Боко-Которській затоці. Пераст вважається найромантичнішим містом на березі затоки і багато туристів прагнуть відпочити в одному з готелів Пераста хоча б 2-3 дні. Навпроти міста знаходиться найвідоміший острів у Монтенегро – острів Св. Богородиці з однойменною церквою. Пераст вважається найромантичнішим містом у Чорногорії. Багато хто приїжджає сюди зробити пропозицію, на весільні фотосесії чи медовий місяць. У Перасті майже кожен будинок має історичне значення, а місцеві звичаї навіть внесені до списку нематеріальної спадщини Чорногорії. На пляжі в Перасті немає великих хвиль, як наприклад у Бечичі чи Будві. Море тут спокійніше через те, що це затока, але у місті завжди багато туристів: це люди, які приїжджають на день з екскурсією. Адже Пераст сам по собі це пам'ятка. Головний піщаний пляж зовсім невеликий, з маленькими дітьми відпочивати тут буде не дуже. Місто збудовано задовго до першого авто, і зрозуміло, місця для паркування не передбачено. Тому є два великі паркінги перед та після міста. Деякі готелі видають безкоштовні місця або знижку на паркінг для своїх постійних клієнтів. Якщо винаймати приватні апартаменти, то доведеться платити повну вартість. Безкоштовний паркінг теж є, але він практично завжди зайнятий.[25]

Курорт Пераст знаходиться біля підніжжя гори у Боко-Которській затоці. З одного боку – море, з іншого – гора. Тому частину будинків міста збудовано на схилі. Сходи — це не лише про Херцег-Нові, а й про Пераст. Просто тут їх трохи менше. У Перасті є цікаві і готелі, і апартаменти. Особливо здорово зняти апартаменти або готель на першій лінії з балконом, щоб у вікна вливавсь свіжий ранковий бриз. Найпопулярніші місця відпочинку це: Apartmant Kula – апартамент у традиційному кам'яному будинку на першій лінії. Велика тераса, добре обладнана кухня; Monte Bay Retreat - невеликий, але розкішний бутік-готель зі своїм інфініті басейном з

видом на Боко-Которську затоку. Готель знаходиться на схилі, тому вид - один із найкращих; Conte Hotel & Restaunt 4* - один з найкращих готелів у Перасті.[25]

Готель Admiral із панорамним видом на Которську затоку займає особняк XVIII століття в стилі бароко. В усіх мебльованих номерах готелю Admiral із кахельною підлогою є кондиціонер, телевізор із плоским екраном і кабельними каналами, DVD/CD-програвач, безкоштовний Wi-Fi, міні-бар і інші сучасні зручності. Ванна кімната укомплектована феном. Щоранку гостям подають сніданок у їдальні готелю або на терасі, розташованій на воді. Увечері гості готелю Admiral можуть замовити страви в ресторані з обслуговуванням по меню. На цілодобовій стійці реєстрації надаються послуги пральні та прасування. Гості також можуть узяти напрокат велосипеди й автомобілі, щоб оглянути мальовничі пейзажі Которської бухти. За декілька метрів від готелю Admiral розташований причал, звідки курсують пороми до острови Святого Георгія та Госпа-од-Шкрпєла. Розташування готелю особливо подобається парам.[26]

Боко-Которська затока – це не відкрите море. Вода тут спокійніша, немає таких хвиль як, наприклад, у Бечичі чи Будві. Вода в затоці завжди на пару градусів тепліша, ніж у відкритому морі. Але буває так, що приходять холодні течії. Це звичайне явище і трапляється не тільки у затоці, а й у Будванському узбережжі. Вода у морі біля Перасту дуже чиста. Можна роздивитись риб, а ще побачити морських зірок. Їх небагато, але вони є. Пляжі у Перасті двох типів: піщаний - невеликий пляж, який поділений на загальну зону та зону з лежачками від пляжного клубу Пірат (Піратський бар), тут купаються із дітьми та бетонні пірси – більшість пляжів. На таких пірсах стоять лежачки, а для входу в море зроблено спуски у вигляді сходинок. Поруч з Перастом є один із найкращих пляжних клубів у Чорногорії – це Байова Кула. У літні місяці місця краще бронювати заздалегідь.[25]

Що подивитися в Перасті і поряд під час відпочинку: острів Богородиці на рифі і церква на ньому - одна з найвідвідуваніших пам'яток Монтенегро з

довгою історією; Міський музей Пераста – невеликий цікавий музей про історію міста; Дзвіниця церкви Св. Миколи — найвища у Чорногорії католицька вежа та друга за висотою на Адріатиці. Піднятися варто через вид, що відкривається на місто зверху; Вулички міста напхані історичними будівлями. Гуляєш і майже на кожному будинку висить табличка, яка розповідає, що колись це був чийсь палац; Фортеця Св. Андрія над Перастом – для любителів хайкінгу. Відмінні види на Боко-Которську затоку і на сам Пераст.[25]

Найпопулярніша екскурсія в Перасті - це подорож на човні до острова Гошпа од Шкрпела (Богородиця на рифі). Коштує вона 5 євро з особи, і купити її можна прямо на набережній у місті. З рештою екскурсій трохи складніше. Там же на набережній пропонують стандартні групові поїздки Чорногорією, але всі вони будуть англійською або якоюсь іншою мовою.[25]

Пераст, як і інші міста морського узбережжя, багатий на різноманіття блюд із риби та морепродуктів. Характерні блюда регіону це мідії в соусі, зазвичай вони подаються у ресторанах як закуска та великими порціями. Варіантів бульйонів-соусів, в яких плавають напіврозкриті раковини, дуже багато – томатний, луковий, чесночний з травами. Навколо Пераста розташовано багато устричних ферм, де можна дешево скуштувати такі делікатеси прямо у місті їх проживання. Ціни в ресторанах Пераста особливо не відрізняються один від одного, усі вони середньої ціни. Тому варто обирати місця де вам буде смачно та затишно, а не з цілю зекономити. Найпопулярніші місця харчування це: Conte Hotel Restaurant, Konoba Skolji, Otok Bronza, Verige65 Restaurant & Bar, Nauta.[27]

3.2.4. Курортне місто Херцег-Нові

Місто Херцег-Нові в Чорногорії примітне відразу з кількох причин. По-перше, це найзеленіше місто в країні. По-друге, Герцег Нові вважається культурною столицею Чорногорії. А по-третє, це місто «тисячі сходів» та

катастрофічно вузьких вуличок. Кажуть, що купальний сезон у Херцег-Нові триває 5 місяців, а набережна для прогулянок – одна з найдовших у Чорногорії.[28]

Херцег Нові не є найпопулярнішим містом для відпочинку в Чорногорії і для цього є свої причини. Мінуси міста, про які варто знати: відстань від усього — місто знаходиться на кордоні з Хорватією, і звідси далеко їхати в будь-яку точку Чорногорії, якщо не рахувати міст на узбережжі Боко-Которської затоки; тисячі сходинок - місто розташоване на пагорбі, і будь-яка дорога до моря, пекаря або ресторан - це сходишки вниз та вгору, потрібно зважати на це, якщо подорожуєте з маленькими дітьми та візками або малорухливими членами сім'ї чи друзями; вузькі вулички — у вузьких вуличках є своя романтика, але якщо ви водій, то швидко їх зненавидите. У Херцег-Нові проблема з парковками, а вулиці настільки вузькі, що часом дуже важко роз'їхатися двом легковим авто. Та є і плюси міста, або чому Херцег-Нові чудово підходить для відпочинку: тепле море — місто розташоване у затоці, а не у відкритому морі. Тому вода тут прогрівається швидше, ніж у Будві, Барі, Петроваці та інших містах узбережжя. Через це море в Херцег-Нові стине значно довше, тому купатися тут можна і у вересні, і в жовтні, а хтось із задоволенням плаває навіть у листопаді; немає хвиль - у затоці практично немає хвиль, тому місцеві пляжі ідеально підходять для відпочинку з дітьми; довга набережна - у Херцег-Нові одна з найкращих набережних у Чорногорії. Вона довга і по-чорногоріськи широка. Гуляти нею в рази приємніше, ніж набережною в Будві. Тут можна спокійно гуляти з візками, насолоджуючись видами; ціни нижче — так як місто не найпопулярніше у туристів, то й ціни на житло значно нижчі, ніж, наприклад, у Будві чи Которі; менше людей — якщо порівнювати з Будвою чи Котором, то влітку в Херцег Нові помітно менше людей; фестивалі – влітку у Херцег-Нові проводяться культурні заходи та міжнародні фестивалі. Крім того, у місті багато музеїв та постійно проходять виставки.[28]

Крім цього, у Херцег Нові є ще кілька сильних сторін: спа-курорт в Ігало - в одному з районів міста знаходиться всесвітньо визнаний інститут фізіотерапії та реабілітації "Ігало". Там проводяться спа-процедури з місцевими лікувальними грязями, а ванна з радонової води «Ігалка» здатна на справжні дива; пішохідні маршрути для любителів активного відпочинку Херцег-Нові може запропонувати кілька цікавих пішохідних маршрутів по горах.[28]

Усі пам'ятки Херцег-Нові умовно розподілені між його основними територіями – Старим кварталом, Набережною та районом Савіна. Як і в будь-якому іншому європейському місті, найбагатшим на історичні пам'ятки є Старий квартал. Він складається з кількох ключових об'єктів архітектури, зведених у різний час які гармонійно влилися в цей пейзаж курорту.[29]

Виграшна географічна позиція міста Херцег-Нові визначила його долю. Протягом століть він багаторазово переходив із рук у руки, тому вирішальним чинником його планування стало будівництво споруд для оборони. Одне з них – вежа Сахат-Кула, створена турецьким султаном і прикрашена масивним годинником. Трохи вище – Західна вежа, а у східній частині Старого кварталу – вежа Святого Ієроніма. Останньому присвячена і церква біля моря – її переробили з мечеті після того, як у середині 19 століття впала Османська держава.[29]

Споруди фортеці представлені бастіоном Канлі-Кула, іспанською фортецею Шпаньола, руїнами венеціанської Цитаделі та Морською фортецею. Остання була зведена однією з перших і мала оберігати Херцег-Нові з боку моря. Сьогодні там демонструються фільми, влаштовуються концертні програми та дискотеки.[29]

Набережна міста Херцег-Нові «П'ять Даниць» – одна з наймальовничіх у Чорногорії. Розкинувшись на 7 км у довжину (від міського району Савіна до оздоровчого курорту Ігало), вона стала центром туристичного життя за рахунок зосереджених уздовж неї закладів, у тому числі ресторанчиків, що закликають відвідувачів ароматом смаженої риби та морепродуктів, і

гойдаючи на хвилях яхт і човників. Протягом 30 років тут пролягала залізниця, яку скасували 1967 року, але від неї залишилися колоритні кам'яні тунелі.[29]

Найпрестижніший район Херцег-Нові – потопаючий у зелені Савіна. Тут розташований ушавлений монастир Савіна – «старійшина» Чорногорії, Сербії та всього Адріатичного узбережжя. Перший храм монастиря було зведено у 1030 році – всього їх три. Крім того, до складу споруди входить келійний корпус та два цвинтарі. Головні об'єкти паломництва – ікона Божої Матері Савінської, хрест св. Сави та велика ікона Миколи Чудотворця. Навколо монастиря розбитий чудовий парк із доріжками для піших прогулянок. Туристи особливо люблять його, і намагаються сфотографувати не тільки в пам'яті, а й на фото.[29]

Говорячи про пам'ятки Херцег-Нові, не можна залишити без уваги острів Мамула з однойменною фортецею. Він знаходиться на вході в затоку, в оточенні півостровів Луштіца та Превлака.[29]

Півострів Луштіца приваблює туристів Блакитною печерою (Blue Grotto, Blue cave, Плава Шпиля), яка отримала свою назву через вражаючий ефект – переломившись у солоній воді, сонячні промені розфарбовують її стіни всіма відтінками синього та блакитного.[29]

Найкращі екскурсії з Херцег-Нові Чорногорією: Максі Монтенегро-тур – екскурсія-знайомство з Чорногорією. Відвідування таких знакових місць, як Цетін'є (колишня столиця), Ловчен, Негуші (де роблять знаменитий чорногорський пршут); Морський круїз Боко-Которською бухтою — екскурсія, яку обов'язково варто відвідати; каньйони та північ Чорногорії - велика екскурсія по каньйонах річок Тара, Морача та по півночі Чорногорії з відвідуванням національного парку Дурмітор. Ще одна із обов'язкових екскурсій; Старі міста – цікава та легка екскурсія старими містами Чорногорії. Включає відвідування Пераста, Котора, Будви та Светі-Стефана.[28]

Екскурсії з Херцег-Нові до інших країн: Екскурсія в Дубровник (Хорватія) – один із найкрасивіших старих міст на Балканах. У Дубровнику знімали знаменитий серіал «Гра Престолів»; Екскурсія в Требіньє (Боснія) – місто Требіньє вважається сонячним містом в Боснії. Під час екскурсії ви побачите саме місто, храм Грачаниця та монастир Твердош, у якому ченці роблять вино; Екскурсія в Мостар (Боснія) - відвідування водоспадів Кравіце та міста Мостар, одне з головних визначних пам'яток Боснії.[28]

Хоча пляжі Герцег Нові не можна назвати найкомфортнішими в Чорногорії, все ж таки на них можна зі смаком провести час. Найчастіше заради цього доведеться витратити трохи часу, тому що не всі місця відпочинку біля морської води розташовані в межах самого міста.[29]

Центральний міський пляж знаходиться неподалік центру. Найчистіша вода, можливість розташуватися безкоштовно та взяти напрокат лежачи та парасольки роблять його популярним серед місцевих мешканців та приїжджих.[29]

Півострів Луштіца запрошує на пляж Жанице – його ще називають Президентським, бо колись на його місці був приватний пляж Йосипа Броза Тіто. Протяжність берегової смуги зі світлою галькою та бетонними плитами становить близько 300 метрів, її оточує оливковий гай. Тут можна відпочити платно, взявши в оренду шезлонг, або безкоштовно - на своєму килимку або рушник. Бухта добре захищена від вітрів, вхід у воду безпечний, морська вода може похвалитися бірюзовим відливом – не даремно пляж отримав найпрестижнішу міжнародну нагороду «Блакитний прапор».[29]

Неподалік від Жаниці є місце, яке називають найпривабливішим на всьому узбережжі курорту. Пляж Міріште розташований у маленькій бухті за мисом Арза. Він споруджений із платформ, покритих шарами дрібного піску – м'якого та ніжного. Повітря тут прозоре і свіже за рахунок густого лісу. На пляжі працює пункт прокату спортивного інвентарю та ресторан місцевої кухні.[29]

Херцег-Нові - чудовий курорт для сімейного відпочинку. Тут багато апартаментів для відпочинку, але традиційних готелів менше, зате вони або зі своїм приватним пляжем, або неподалік пляжу. Найкращі готелів у Херцег-Нові: Hotel Perla 4* - один з кращих готелів в Херцег-Нові. Готель має свій пляж, у вартість включений сніданок, є можливість замовити трансфер з аеропорту за окрему плату; Stanica B&B – Hotel Aurora 4* – готель класу «сніданок та ліжко». Зручно розташований; Boutique Hotel Kredo 4* - готель біля пляжу зі сніданком. Дуже добрі відгуки; Apartments «Belle Vue» 3* - повністю укомплектовані апартаменти з видом на Боко-Которську затоку; Apartments Studios Adriatic 3* - недорогі апартаменти з безкоштовним паркуванням і зручним розташуванням поряд з центром міста; Apartments Nautica 4* - недорогі апартаменти за 100 метрів від пляжу.[28]

Готель Perla з видом на Которську затоку розташований на власному пляжі в місті Херцег-Нові. Гостям пропонують вишукано мебльовані номери й апартаменти з балконом, з якого відкривається вид на море або сад. На всій території готелю надається безкоштовний бездротовий доступ до Інтернету (Wi-Fi). До центру міста Херцег-Нові можна швидко дійти пішки по 7-кілометровій набережній Сеталісте 5 Даница. Поряд розміщена історична пам'ятка — виконаний у стилі бароко монастир Савіна. У ресторані готелю Perla пропонують страви місцевої та інтернаціональної кухонь, а також аперитиви та великий вибір вин. Вечерю сервірують у формі "шведського столу". У кафе-барі можна замовити каву, випічку, піцу та страви з макаронних виробів. На території готелю Perla працює тренажерний зал і масажний кабінет. Тут також проводять антицелюлітні процедури та заняття йогою. Гості готелю Perla матимуть нагоду безкоштовно користуватися шезлонгами та парасольками від сонця. Неподалік створені чудові умови для активного відпочинку, зокрема для підводного плавання, занять вітрильним спортом, катання на водних лижах, прогулянок на швидкохідному катері, сплавах на байдарках тощо. Окрім цього, гостям пропонують знижки на прокат нових автомобілів, а також послуги трансферу до чи з аеропорту.[30]

У Чорногорії переважає середземноморська кухня, і Герцег-Нові в цьому плані не є винятком. Тут і на прилавках магазинів, і в кафе, і в ресторанах ви знайдете приблизно той же список основних страв, що і в інших містах країни. Поруч із містом розташовується велика кількість устричних ферм – ви побачите їх по дорозі з Лепетане – відповідно, недоліку в цьому делікатесі не відчуєте. Це стосується й інших рибних страв. Якщо рибу тут воліють смажити на грилі з невеликою кількістю спецій та лимоном, то рецептів приготування мідій у різних та фантастично смачних соусах у місті безліч.[31]

3.2.5. Курортне місто Будва

Будва – відоме курортно-туристичне місто. Розташоване у центральній частині узбережжя Адріатичного моря в Чорногорії. Місто та околиці відомі як Будванська Рів'єра яка славиться пляжами з чистим піском, різноманітними архітектурними пам'ятками та яскравим нічним життям.[32]

Серед усіх курортів Чорногорії Будва найбільше підходить для молодіжного відпочинку. Також Будву обирають для відпочинку з дітьми та для активних поїздок Чорногорією з екскурсіями. Гарний вибір житла. Хоч Будва і вважається найдорожчим курортом, але знайти житло тут можна практично на будь-який бюджет. Нічне життя. Саме в Будві знаходяться найбільші клуби – Топ-Хілл та Трокадеро. Відпочинок із дітьми. Будва також добре підходить для відпочинку з дітьми — є гірки, дитячі майданчики та аквапарк. Розвинена інфраструктура. Є торгові центри та продуктові супермаркети. Зручне розташування. З Будви легко дістатися куди завгодно. Місто розташоване приблизно посередині узбережжя. Різноманітна екскурсійна програма. У Будві найбільша кількість різних екскурсій Чорногорією. Багато екскурсій стартують саме з Будви. Пляжі та море. Будва знаходиться на березі Адріатичного моря, частина пляжів курорту має

позначку «Блакитний прапор» — загальноєвропейський стандарт якості пляжів та чистоти узбережжя.[33]

Щоб не шукати довго, що подивитись у Будві, насамперед варто познайомитися з типовим середньовічним поселенням. Для цього потрібно перейти із сучасної частини курортної перлини в Старий град через центральні ворота. Або скористатися одним з шести проходів, що залишилися, за стародавні фортечні стіни.[32]

Цитадель – головна фортифікаційна споруда, побудована в 840 році. Донині збереглися переважно будівлі 15-го століття, які й захищали цю територію. Поруч із Цитаделлю були й інші укріплення, з'єднані фортечною стіною, і селище, де мешкали місцеві жителі та захисники фортеці. Селище, власне, і стало Старим Містом. У Цитаделі можна відвідати будванський музей, побачити символ міста - двох сполучених рибок, що позначають закоханих Марко та Олену. Тут є і бібліотека, організована півтора століття тому. Вона вважається однією з найстаріших у країні, у бібліотечному фонді – понад 60 тис. книг, включаючи дуже раритетні та цінні видання.[32]

Перебуваючи у Старому Граді, можна не турбуватися, що подивитися у Будві. Завітайте до музеїв Археології та Сучасного мистецтва. Сам музей невеликий, але досить інформативний. У ньому є достатньо експонатів, щоб ознайомитись із багатовіковою історією Будви.[32]

Галерея сучасного мистецтва. У Галереї експонуються роботи скульпторів та художників із Чорногорії та Сербії: картини, малюнки, скульптури, гравюри.[32]

Ви не зможете пройти повз і не зможете не почути гарний передзвін дзвіниці католицького храму Св. Іоанна, що височить над Будвою. Звели дзвіницю ще у 7-му ст. н.е., але вона багато розбудовувалася. При дзвіниці – собор зі скромним екстер'єром у готичному стилі. Однак його внутрішнє оздоблення відрізняється багатством та розкішшю.[32]

Старий Град - це далеко не все, що можна подивитися в Будві самотійно, будь-якому туристу доступні інші визначні пам'ятки. Статуя

Балерини. Ця стела - символ міста, його візитна картка і місце, що найбільш фотографується в Будве. Крім того, тут відкривається найкраща панорама на Старий Град: море, гори, фортечні стіни та теракотові черепичні дахи будинків – все в одному кадрі. Стела танцівниці причаїлася серед скель на валуні на шляху до пляжу Могрен. Знайти цей пам'ятник просто, якщо знати, куди йти. Необхідно прогулятися пішки стежкою праворуч від стін старого міста, і через кілька поворотів ви неодмінно побачите її.[32]

Як і в будь-якому приморському місті, прогулятися в серці Будванської Рів'єри можна набережною. Цілком можливо взяти напрокат катер або човник, відправитися на рибалку або просто на прогулянку акваторією. На чарівному Променаді – все до послуг туристів: сувенірні лавки та кафе, солідні ресторани, фаст-фуд та атракціони. Ціни тут хоч і вищі, ніж далі від берега, але цілком прийнятні, а види - по-особливому заспокійливі. Ближче до ночі відчиняють свої двері диско-бари, тому питання, куди піти в Будві вдень або ввечері, молодим або дорослим, практично, не виникає.[32]

Для активного проведення часу ввечері можна вибрати клуб на будванських пагорбах Тор Hill. Він належить до найпопулярніших у країні. Відмінна риса – працює всю ніч. Вечори часто ведуть всесвітньо відомі диск-жокеї та MC. Відразу за клубом – аквапарк, що відкрився у липні 2016 р. Квиток можна придбати на пів або цілий день.[32]

Фортеця Могрен та панорами Відіковац. Якщо любите прогулянки пішки, можете самостійно дістатися до цього об'єкту. Потрібно пробратися через чагарник нагору по скелях від пляжу Могрен. Або підійти до тунелю, який веде на пляж Яз і в м. Тіват, ліворуч є стежка. Декілька хвилин - і ви вже на пагорбі поблизу залишків фортеці, побудованої в середині 19 ст. Вам відкриються чудові краєвиди на острів Миколи, частина Будви, море та бірюзовий Яз Біч.[32]

Символом усієї Чорногорії вважають острів Святого Стефана. Від Будви до нього – 7 км. Колись це було рибальське село, а тепер – фешенебельний курорт. Його не пропускають голлівудські зірки та політики.

У різні часи тут зупинялися Софі Лорен, Сільвестр Сталлоне, Клаудія Шиффер. Фактично, це ціле містечко-готель, яке зайняло весь острів. Тут є 3 церкви, ресторани та навіть художня галерея. Самостійно пройти на острів не вдасться – вхід відкритий тільки для гостей готелю. Подивитися на нього можна під час водної екскурсії або з берега. Дістатись з міста до острова можна на рейсовому автобусі з Будви.[32]

Екскурсії з Будви: Монтенегро-тур - екскурсія-знайомство з Чорногорією. Відвідування таких місць, як Цетінье (колишня столиця), Ловчен, Негуші (де роблять знаменитий чорногорський пршут); Морський круїз по Боко-Которській бухті, що входить до десятки найкрасивіших заток Європи; Каньйони Чорногорії та Дурмітор, є два варіанти цієї екскурсії: на великому автобусі або на мікроавтобусі; Екскурсія на Скадарське озеро – прогулянка на човні озером, річкою Црноєвича та обід на річці.[33]

Незвичайні екскурсії з Будви: Екскурсія на каяках до прибережних печер Будви — 3-х годинна екскурсія з російськомовним гідом; Винні дороги Чорногорії - ексклюзивна екскурсія чорногорськими виноробнями з російськомовним гідом, розрахована 1-6 чоловік; Рафтинг на річці Тара – одна з найпопулярніших екстремальних екскурсій у Чорногорії; Гірська рибалка на Півському озері; Морська риболовля з катера на тунця; Політ на парашуті – політ над Будвою, спеціальної підготовки не потрібно; Монастирі Чорногорії - поїздка по намоленим місцям Чорногорії. Індивідуальна екскурсія.[33]

З Будви проводяться екскурсії до сусідніх країн: Екскурсія в Дубровник - найкрасивіше старе місто на Балканах; Екскурсія до Боснії – є кілька екскурсій до Боснії, але найцікавіша – це поїздка до Мостару та Благай; Екскурсія в Албанію - країна-загадка, небезпечна і приваблива, втикана бункерами і з великою кількістю дорогих машин на дорогах.[33]

Будва – одне з найбільш відвідуваних міст Чорногорії, що завоювало популярність завдяки своїм унікальним пам'яткам, насиченому нічному життю та, звичайно, пляжам. Загальна довжина пляжної смуги на цьому

курорті становить 12 км. Пляжі Будви дуже різноманітні: піщані та галькові, спокійні та шумні, чисті та не дуже – одні з них забезпечують відпочиваючим комфортабельні умови, інші не виправдовують надій мандрівника.[34]

Слов'янський пляж довжиною 1,6 км – головне курортне місце у Будві, центр туристичного відпочинку та водних розваг. Сама зона для відпочинку тут вузька і затиснута між морем та численними барами та кафе, що тягнуться вздовж усього Слов'янського пляжу. Більшість узбережжя вкрита галькою, але все-таки можна знайти дрібні піщані островці. Мабуть, головною перевагою цього місця є його близьке розташування до більшості готелів курорту. Крім того, на Слов'янському пляжі є дитячі атракціони, а також багатий вибір водних розваг (політ на парашуті, банан, прогулянки на катерах).[34]

Пляж Могрен у Будві умовно поділяється на дві зони відпочинку – Могрен перший та Могрен другий. Могрен перший це невеликий вузький пляж, оточений лісом та скелями, має довжину 250 метрів. Могрен досить популярний серед туристів у Будві: навіть у вересні тут багатолюдно. Могрен покритий сумішшю дрібної гальки та піску, де-не-де трапляються камені, має різкий вхід у воду. [34]

Могрен другий поруч із пляжем Могрен перший, це ще одна бухта, до якої дістатися можна через скелю по спеціальних містках. Цей пляж довжиною 300 метрів називають Могрен другий. Він відрізняється чистотою (сміття тут прибирають щовечора) і спокоєм, наприкінці сезону відпочиваючих тут небагато, хоча в розпал літа тісно. Це місцевість із великим піском і на суші, і на морському дні, тому вхід у воду тут плавний та зручний. Однак під водою нерідко трапляються великі камені, тому в море заходити потрібно дуже обережно.[34]

Пляж Яз протяжністю 1,7 км знаходиться не в самій Будві, а за 6 км від міста, і дістатися сюди можна або на таксі, або на рейсовому автобусі. Яз має в своєму розпорядженні досить широку зону для відпочинку в порівнянні з іншими пляжами (наприклад, Слов'янським) більш чистий і впорядкований.

Покриття тут складається з великої та дрібної гальки, є кілька піщаних острівців, а вхід у воду досить комфортний – до глибини метрів 15-20.[34]

Плоче - один з найунікальніших пляжів як у самій Будві, так і у всій Чорногорії. Його сумарна довжина становить 500 метрів, а розташований він за 10 км на захід від Будви. Дістатися сюди можна на орендованому авто або рейсовому автобусі.[34]

Гаваї - сукупність з декількох пляжів, загальна протяжність яких складає близько 1 км. Розташовується на острові Святого Миколи, куди можна дістатися з Будви на човні, що вирушає з материка кожні 15 хвилин. Покриття біля узбережжя галькове та кам'янисте, зрідка можна побачити кам'яно-піщану поверхню.[34]

Річардова глава це невеликий затишний пляж, що знаходиться прямо біля стін Старого міста, має протяжність лише 250 метрів. Річардова глава відрізняється найчистішим та доглянутим узбережжям у Будві. [34]

Пізана пляж є крихітною ділянкою довжиною приблизно 70 метрів, що розташувалася в кінці міської пристані для яхт. Покриття Пізани – це суміш гальки із піском, а захід у море тут рівномірний.[34]

Пляж комплексу Dukley Gardens – Гуванце розташований за 2,5 км на південний схід від Будви і розташований поруч із комплексом елітних апартаментів Dukley Gardens. Дістатися сюди можна автобусом або пішки спеціальними пішохідними доріжками. Це невеликий пляж завдовжки 80 метрів, досить комфортабельний для відпочинку. Оскільки він віддалений від центру міста, тут на відміну від пляжу Могрена або Слов'янського не так багатолюдно. Чистий та доглянутий Гуванце має піщане покриття з плавним заходом у море. Пляж порадує гостей Чорногорії своєю розвиненою інфраструктурою: тут ви знайдете зручні роздягальні, душові з прісною водою, туалети, дитячий майданчик та затишний кафе-бар. Вхід на Гуванці безкоштовний, але за бажанням у вас завжди є можливість взяти в оренду лежачи та парасольки. Узбережжя відоме своїми красивими заходами сонця, а також яскраво-зеленим садом з оливковими деревами, тому саму місцевість

часто називають Дуклянські сади. Шанувальники вечірок тут не знайдуть веселощів, адже пляж більше підходить для спокійного сімейного відпочинку.[34]

У Будві є житло на будь-який смак та гаманець. Чим ближче житло до моря, тим більша ймовірність, що шум від дискотек та барів вам заважатиме спати. Якщо ви плануєте орендувати машину, уточнюйте у господарів, чи є паркування. У Будві можна винайняти житло прямо в Старому місті. Там здається багато квартир з кухнею та зручностями, але у Старому місті взагалі немає паркування – це пішохідна зона. Паркування є поруч, але воно платне.[33]

Підбірка житла з хорошими відгуками в Будві: Apartments Luka - відмінне розташування недалеко від Старого міста та набережної; The Franeta Apartments Lux - дешеві апартаменти з великими зручними номерами. Є паркування; Apartments Lara є апартаменти в тихому районі Lazi. До моря хвилин 7-10 пішки; Guest House Vucicevic - гостьовий будинок поруч із Старим містом. Пляжі Могрен, Річардова Глава, Словенський пляж та інші в пішій доступності; Panorama Apartments – апартаменти з міні-кухнею та видом на море.[33]

Готель Majestic розташований за 200 метрів від Старого міста Будви та за 250 метрів від пляжу Словенска. До послуг гостей елегантно мебльовані номери, ресторан і бар. У всіх зонах закладу надається безкоштовний Wi-Fi. Усі номери мають балкон й оснащені кондиціонером, телевізором із плоским екраном, супутниковим телебаченням, міні-баром та сейфом. Власну ванну кімнату з ванною або душем укомплектовано халатами, тапочками й безплатними туалетно-косметичними засобами. У барі-ресторані Hemingway подають різноманітні страви, закуски і напої. Співробітники стійки реєстрації чергують цілодобово. Від пляжу Річардова Глава помешкання відділяють 240 метрів, а від пляжу Могрен - 600 метрів. Готель Majestic розміщений за 5 км від пляжу Яз та за 10 км від курорту Светі-Стефан. Відстань від помешкання до найближчого аеропорту Тиват становить 30 км.

За запитом і за додаткову плату для гостей організовують трансфер з/до аеропорту. У 2017 році готель Majestic став лауреатом премії Wild Beauty Award як найкращий невеликий готель Чорногорії. Це улюблений район гостей у напрямку Будва, відповідно до незалежних відгуків.[35]

Будва - один із найголовніших курортів Монтенегро. Тому в туристичній столиці кулінарні заклади вже точно подбають про те, чим поласувати і найвибагливішому гурману. Тим не менш, варто врахувати, що у зв'язку з популярністю цього міста, ціни в кафе Будви вище, ніж в інших містах Чорногорії. Будванці - фанати м'яса. Його тут томлять у власному соку, варять із травами, гасять у котлах і смажать на грилі. Національна кухня Будви відома прекрасним вибором випічки, до неї додають свіжі фрукти, ягоди, а також сир, вона так і тане в роті.[36]

Чим далі від моря та визначних пам'яток Будви, тим менший рахунок у закладі. Дешеві кафе в Будві знаходяться в більшості випадків подалі від межі моря. 10 найкращих закладів: Кафе Parma; Ресторан «Ядран Будва»; Гриль бар Релакс Будва; Ресторан "Kuzina Будва; Коноб Портун; Золотібор; Ресторан у Порто; Снек-Бар Опіум.[36]

Зелений ринок (чорногор. Zelena rjasa) - один і єдиний у Будві. Він повністю створений для гостей-туристів. Ціни тут недешеві, зате чорногорський колорит точно тут відчуєте. Риба та морепродукти м'ясо та пршут, різноманітні сири та молочні продукти, а ще тут можна знайти смачні настойки з фруктів та ягід, а також міцну ракію. Усі напої ви зможете продегустувати.[36]

3.2.6. Курортне місто Бечічі

Бечічі – невелике мальовниче місто-курорт у Чорногорії на узбережжі Адріатичного моря. Він знаходиться за 2 км на південний схід від популярного туристичного міста Будви і всього за 13 км від міжнародного аеропорту в Тиваті. Курорт Бечічі віддають перевагу подружнім парам як з

дітьми, так і без них, люди у віці і всі, хто цінує чисте море, вільний пляж, тишу та спокій. Місто навряд чи сподобається молоді, яка шукає галасливі вечірки з музикою до ранку.[37]

Одна з головних переваг цього курорту Чорногорії – широкий наполовину піщаний пляж довжиною 1900 метрів. Сьогодні міський пляж у Бечичі відзначений блакитним прапором – найпрестижнішим знаком екологічної чистоти. Значна частина пляжу вкрита піском, що для Чорногорії велика рідкість. Здебільшого пляжі в країні галькові. Майже всі пляжі на узбережжі належать готелям, але вхід до них вільний. Глибина поступово збільшується, тому пляж ідеально підходить для сімей з малюками. Зона для купання обгороджена буйками, які захищають людей від гідроциклів.[37]

У Бечичі приїжджають насолодитися морем, пляжем та м'яким кліматом. Визначних пам'яток у місті немає. Коли туристи шукають, що подивитись у Бечичі в Чорногорії, то єдиним варіантом стає храм Святого Апостола Хоми, який діє донині. Це стародавня церква, що збереглася, її побудували ще в XIV столітті. Знаходиться вона на височині, до якої ведуть сходи прямо з набережної. Відвідувачі відзначають приємну атмосферу, красиву зелену територію навколо храму та відсутність великої кількості людей, що сприяє умиротворенню.[37]

Головні розваги на курорті – це спорт (баскетбол, волейбол, пляжний футбол та ін.), а також місцевий аквапарк у готелі «Медітеран» – єдиний на узбережжі. Аквапарком розваги на курорті не обмежуються. У Бечичі можна покататись на водних лижах. На узбережжі є спеціальна установка для катання. Для туристів любителів спорту обладнано велосипедні доріжки, тенісний корт, спортивні зали. Поціновувачам екстремальних розваг пропонують політати на парашані або зайнятися рафтингом. Для дітей облаштовано невеликі ігрові майданчики. Щоб отримати незвичайні враження, можна відправитися в якусь із численних екскурсій: наприклад, по континентальній Чорногорії (національні парки з гірськими озерами, каньйони річок Тара та Морача та ін.), до колоритної Албанії або навіть до

Італії на поромі. Любителям риболовлі пропонують спеціальну екскурсію "Рибний пікнік".[37]

У містечку достатньо кафе та ресторанів, які працюють у пляжний сезон. Гастрономічні заклади розташовані на всьому узбережжі. Один з відвідуваних ресторанів курорту з хорошими відгуками - Atlantic. Він славиться смачними стравами чорногорської кухні. Знаходиться у затишному дворіку за 150 м від пляжу. Оскільки спочатку село Бечичі було рибальським, тут відмінно готують свіжу рибу.[37]

Варіантів житла на курорті багато. Це кілька великих готелів та готельних комплексів, а також приватні апартаменти та вілли. Ціни на житло помірні, але у високий сезон помітно зростають. На першій береговій лінії розташовані висококласні готелі. Більшість житлових комплексів з апартаментами знаходяться за трасою, звідки до моря приблизно 10 хвилин ходьби. На заході курорту є мис із розкішними апартаментами Dukley Gardens (4 зірки) прямо біля моря.[37]

3.2.7. Курортне місто Пржно

Пржно - це невелике, але популярне для відпочинку рибальське село на Адріатичному узбережжі Чорногорії. Пржно це традиційні будинки з білого каменю, руді дахи один над одним і шум прибою. Візитна картка Пржно це напівзруйнований фортпост на рифі. Раніше там чергували моряки, щоб сповістити всім про появу піратів, зараз це просто заброшена будівля. Частина селища має вихід до піщаного пляжу, частина розташована на скелястому березі, але звідусіль видно Адріатику.[38]

Це місце ідеально підходить для повільного відпочинку. У Пржно є все, що потрібно: банкомат, магазин, бари і ресторани. Селище Пржно — хороша альтернатива Будві та Бечичі, та буде гарним місцем для романтичного відпочинку. Для відпочинку з дітьми селище не дуже підходить, хоч поряд і є дитячий майданчик (на пляжі в Светі-Стефані). На

березі є кілька традиційних чорногорських їдалень - коноб, в яких можна безбоязно харчуватися.[38]

У бухті, де розташований Пржно, практично немає сильних хвиль. Море завжди спокійне завдяки рифам – природним хвилерізам – навпроти бухти. У Пржно є кілька пляжів: Пляж Пржно – громадський пляж, піщаний, але лише 350 метрів завдовжки; Пляж готелю Маестраль знаходиться поруч з пляжем Пржно; Пляж Каменево – вважається пляжем селища Каменево, але входить до списку пляжів Пржно. Широкий, не надто довгий, красивий пляж із смарагдовою водою; Пляжі Короля та Королеви – красиві, але платні пляжі. Пляж Короля є тільки для гостей готелю Мілочер. На пляж Королеви вхід вільний, але відпочинок платний, обов'язково потрібно орендувати лежак та парасольку. Пляж Королеви входить до 10 найкрасивіших пляжів Чорногорії.[38]

У Пржно є кілька десятків вілл та готелів. За рахунок гірського рельєфу багато віл і гостьових будинків навіть на другій і третій лінії мають прекрасний, навіть панорамний вид на море. Ціни на апартаменти починаються від 30 євро за номер зі сніданком.[38]

У Пржно дивитись особливо нічого. Найбільша визначна пам'ятка - це парк Мілочер, пляж Королеви, через який невеликим кам'янистим мисом можна прийти в Светі Стефан. З мису відкривається, мабуть, один із найзнаменитіших видів Чорногорії на Светі Стефан. Самостійно можна прогулятися гірською стежкою до монастиря 11 століття Прасквіца, а звідти піднятися ще й у Рустово. У Рустово – жіночий монастир. Черниці із задоволенням розповідають про монастир та показують чудотворні ікони. Якщо ви віруюча людина, обов'язково сходіть або з'їздіть у Рустове.[38]

3.2.8. Курортне місто Петровац

Якщо ви плануєте відпустку, зверніть увагу на невелике затишне містечко Петровац. Вважається, що Петровац - чудове місце для спокійного,

неспішного відпочинку з дітьми. Однак, у місті є цікаві пам'ятки, тому, якщо раптом вам набридне просто лежати на пляжі, ви обов'язково знайдете, чим зайнятися, щоб урізноманітнити своє перебування в Чорногорії. Сюди приїжджають сім'ї з дітьми, крім цього курорт люблять жителі Чорногорії. Навпроти Петроваца є два невеликі островці, сюди можна вирушити на екскурсію.[39]

У Петроваці є кілька зон, які призначені для пляжного відпочинку. Центральний пляж Петроваца в Чорногорії, що протягнувся більш ніж на 2,5 км., обладнаний усім необхідним для комфортного відпочинку. [40]

Пляж Лучице у Петроваці, розташований у затоці, можна по праву назвати одним із найкрасивіших. Пісок на ньому дуже великий, з обох боків навіть є галька. Вхід досить пологий, а перші 3-5 метрів тут зовсім не глибоко. Пляж поділений на 2 зони, одна з яких обладнана платними парасольками та лежачками.[40]

Пляж Буляриця, який вважається одним з найкращих у всій Чорногорії, знаходиться в однойменному селі в півгодини ходьби від Петроваца. Розтягнувшись на цілих 2,5 км, він вважається найдовшою береговою лінією Будванської Рів'єри. Булярку покриває дрібний і світлий пісок, але в деяких місцях можна побачити і гальку.[40]

Пляжний відпочинок у Петроваці – не єдине, заради чого туристи їдуть до Чорногорії. Головна історична цінність міста – давня венеціанська фортеця Кастелло. З оглядового майданчика відкривається чудовий краєвид на Петровац. Також інтерес представляє невелика церква, що збереглася на острові Святого Тижня. За кілька кілометрів від Петроваца розташований монастирський комплекс Градіште, датований 14 століттям. Ще одна яскрава пам'ятка – храм Режевичі, який датується 13 століттям. На орендованому моторному човні можна здійснити подорож у відокремлену бухту та відпочити в тиші та спокої. Ще одна можливість урізноманітнити подорож до Петроваца, зробити його незабутнім – поєднати поїздку зі святом Петрівська ніч, веселі заходи відбуваються щороку в останній день серпня.[39]

Фортеця Кастелло це стародавня пам'ятка яка є символом міста Петровац в Чорногорії. Знаходиться на високій скелі, на півночі курорту та з трьох боків омивається водами Адріатики. У музеї представлена колекція мозаїки, живопису та настінного розпису періоду римської імперії. [39]

Монастир Градіште по праву вважається найзнаменитішим православним храмом у Чорногорії. Знаходиться монастирський комплекс Градіште поруч із містом Петровац і є найважливішою архітектурною, історичною та релігійною пам'яткою, де вдалося зберегти унікальні середньовічні фрески. Заснований храм у 11 столітті, але перші згадки в історичних книгах датуються лише 14 століттям.[39]

Монастирський комплекс Режевичі це визначна пам'ятка яка розташована біля підніжжя гори Воштаниця. Оточує комплекс мальовничий оливковий гай. [39]

Римська мозаїка. Про цю пам'ятку в Петроваці знають далеко не всі туристи. Однак римська мозаїка Чорногорії має високе культурне, історичне значення. Розташована визначна пам'ятка неподалік храму Святого Хоми.[39]

Екскурсії з міста Петровац: Оглядова екскурсія по Чорногорії включає найзначніші місця поряд з узбережжям — Цетінье, колишню столицю Чорногорії, гору Ловчен з мавзолеєм самого шанованого правителя країни, селище Негуші, в якому роблять знаменитий чорногорський пршут, і которський серпантин. Которська затока; Екскурсія Боком Которською затокою; Екскурсія на північ Чорногорії, під час якої ви побачите національний парк Дурмітор, Чорне озеро, каньйони річок та міст Джурджевича.[41]

У Петроваці багато апартаментів та квартир для відпочиваючих, але є кілька готелів. Квартири та апартаменти здаються або у будинках на 3-5 поверхів, або на приватних віллах. Апартаменти які увійшли в список найкращих: Medin di Lastua; Medin Apartments BlueVista; De Lux Apartments.[41]

Курортний готель PLAZA LUCICE розташований у місті Петровац-на-Мору, за 21 км від міста Бар. До послуг гостей спільний лаунж та безкоштовний Wi-Fi. В усіх номерах доступний кондиціонер, патіо, телевізор з плоским екраном і власна ванна кімната з душем та феном. За додаткову плату надаються рушники й постільна білизна. У помешканні подають сніданок шведський стіл або континентальний сніданок. У курортному готелі PLAZA LUCICE працює ресторан, де подають страви з морепродуктів. За запитом для гостей приготують веганські та безлактозні страви. Гості зможуть відпочити на терасі. У курортному готелі PLAZA LUCICE можна орендувати велосипеди та відпочити на приватному пляжі.[42]

Не обов'язково переплачувати в готелі або віллі за додаткове харчування. У Петроваці великий вибір недорогих кафе та фешенебельних ресторанів, де представлено різноманітне меню та можна смачно поїсти з будь-яким бюджетом. Недорогий перекус у кафе на березі коштуватиме кілька євро. Крім цього, можна смачно та ситно поїсти на пляжі, адже в Петроваці так само, як і на інших курортах, біля моря носять кукурудзу, пончики, гамбургери, пиріжки, піцу, морозиво та інші смаколики. Вартість однієї страви – від 1 до 3 євро. Щодо вибору ресторану, з цим теж проблем не виникне. Наприклад, на пляжі Лучице є ресторан на схилі гори, з вікон відкривається мальовничий краєвид на місто та море. Обід чи вечеря у ресторанах Петроваца коштуватиме в середньому 30-40 євро на двох.[39]

3.2.9. Курортне місто Сутоморе

Сутоморе — невелике прибережне містечко в муніципалітеті Бар. Як курорт сучасності, місто стало відомим та доступним в другій половині 20 століття. Сутоморе — туристично орієнтована громада. Це популярне місце відпочинку та курорт на вихідні дні, що приваблює туристів з Чорногорії та прилеглої області Балканського півострова. Він популярний своїми

2-кілометровими довгими піщаними пляжами і яскравим нічним життям.[43]

Сутоморе розташоване на Адріатичному шосе (E65 / E80) та з'єднанується з Подгорицею та внутрішньою Чорногорією тунелем Созіна. Це також окрема зупинка на залізничному маршруті Белград — Бар. Також ходять потяги до Белграду. Простота доступу, місцезнаходження поряд із пляжем, зробили Сутоморе дуже популярним бюджетним місцем відпочинку. Також він є більш доступним, ніж «елітний» курорт Будва.[43]

За всю свою історію Сутоморе був під владою турків, венеціанців, італійців, католиків і православних, що позначилося на різноманітності архітектурних стилів. В 1 км на північний захід від Сутоморе, на місці середньовічного міста Нехая розташовані руїни фортеці Хай-Нехай, заснованої в XV столітті венеціанцями, а пізніше, в XVI столітті, її зміцненням займалися турки.. На території фортеці знаходиться церква Святого Дмитра з православним і католицьким вівтарями. Також недалеко від міста розташована двоалтарна церква Святої Текли (була побудована у XII столітті), в якій поєднуються православна та католицька віра. Між Баром і Сутоморе розмістилися руїни бенедиктинського монастиря Святої Марії (XI століття). Неповдалік від Сутоморе знаходяться руїни старовинної турецької фортеці Голо Брдо (Табія). Уздовж Адріатичного моря на декілька сотень метрів простягнувся Червоний пляж, названий так через колір піску.[43]

3.2.10. Курортне місто Бар

Місто Бар — це портове місто з комфортабельними готеліми, архітектурними пам'ятками старого міста, прибережними кафе та маленькими ресторанчиками зі стравами з морепродуктів та недорогий шопінг. Це гарні гори та лісові масиви на околицях, чудові морські пейзажі.[44]

Місто складається з двох частин: Старий Бар – за 4 км від моря, на височині біля підніжжя гори та курорт Бар – у новій, прибережній частині. Старий Бар порівнюють з історико-архітектурним музеєм просто неба. По ньому цікаві туристи, які цікавляться історією, архітектурою та археологією, можуть тинятися довго. Наприкінці XIX століття Бар був практично зруйнований, а багато історичних пам'яток (а їх тут більше двох сотень) доступні тепер туристам тільки у вигляді різного ступеня руїн: старовинні міські ворота, мальовничі руїни Кафедрального собору та церков XI століття, і тут же поряд – котеджі сучасного будівництва. Все це мирно сусідить. Найбільш визначною пам'яткою Старого Бару є фортеця. Вона знаходиться в дещо зруйнованому стані, але відвідати її все ж таки варто, хоча б через живописні види, які з неї відкриваються.[44]

Головна пам'ятка Старого Бару – палац короля Миколи. У парку поблизу порту розташовані дві красиві палацові будівлі з садами – ботанічним та зимовим. Поруч каплиця. У залах палацу часто проводяться постійні та пересувні виставки, в основних приміщеннях розташована експозиція місцевого краєзнавчого музею.[44]

Храм Святого Іоанна це великий за розмірами православний храм практично на в'їзді в місто з боку Будви. Вражає своєю величчю зовні та оздобленням усередині. Висота церкви — 41 м. Стіни всередині розписані якісно та багато розписані фресками. Цікаво, що на розписі зображені члени родини Романових.[44]

Монастир Рибняк одна із значних православних святинь Чорногорії та її визначна пам'ятка знаходиться недалеко від Бара (20 хвилин на авто), у чудовому відокремленому куточку посеред лісу та гір. У монастирській церкві Святителя Василя у певні дні йдуть богослужіння. Одяг під час відвідування монастиря повинен відповідати канонам. У шортах, коротких спідницях, бриджах та штанах жінкам у монастирські будинки входити не можна.[44]

Побувати у місті Бар в Чорногорії та не відвідати Королівський пляж на Барській рів'єрі буде необачним. Відразу можете вважати свою програму відвідування визначних пам'яток Чорногорії невиконаною. Пляж знаходиться недалеко від селища Чань у відокремленій бухті та оточений стрімкими скелями. Берегова лінія на цьому престижному пляжі широка (великий пісок та чиста дрібна галька), вода прозора, а види чудові. Потрапити сюди можна морем, на Такі-boat (10 євро) від причалу в Барі. Назвою пляж завдячує чорногорській королеві Мілені, яка купалася тут, припливаючи на кораблику разом із охороною з Палацу, коли там відпочивала. Охорона купалася на сусідньому пляжі, у маленькій бухті, теж захищеній високими скелями. Найкращі пляжі Барської Рів'єри Перлинний, Вал маслина та Червоний розташовані в місцях, де з'єднуються річкові та морські потоки.[44]

Міський пляж має довжину 750 метрів, знаходиться неподалік палацу короля Миколи. Тут найбільше відвідувачів, берег — велика галька, є й бруківки. Всі інші пляжі Бара в основному галькові, є піщано-галькові, але людей на пляжах значно менше, ніж у Будві та Которі.[44]

Пляжі в межах міста - не найсильніша сторона Бару. Через сусідство великого порту вода не дуже чиста. Та й самі пляжі із дуже великою галькою. Тому на платних пляжах зроблено спеціальні настили між лежачками. Шушань - це передмістя Бара, що вже стало частиною міста. Є кілька вагомих причин, чому варто вибрати саме Шушань для відпочинку в Барі: Чисті пляжі. Вода на пляжі в Шушані справді прозора та чиста. Навіть на очі видно, що чистіше, ніж на пляжах Бара; Дитячий майданчик на пляжах; Особливе повітря. Завдяки сусідству моря, хвойних дерев, відсутності виробництв та щільного руху в Шушані якесь особливе повітря; Спокій та розміреність. У Шушані дуже спокійно. Якщо взяти в оренду авто, то Шушань - ідеальне місце для відпочинку.[45]

Бар - не найпопулярніший вибір для відпочинку у Чорногорії. Тому є кілька причин, починаючи з розташування Бару і закінчуючи не найкращими пляжами, але кілька вагомих приводів обрати саме Бар для відпочинку біля

моря: У Барі невисокі ціни на відпочинок, якщо порівнювати з Будвою та Боко-Которською затокою; Немає проблем із паркуванням на відміну від Будви, Котора, Херцег Нові. Бар - просторе місто; Широка набережна, якою комфортно гуляти, навіть коли багато людей. Знову ж таки, якщо порівнювати з Будвою, де вже навесні по набережній гуляти неприємно; Бар — плоске місто. На відміну від Херцег-Нові та Будви тут немає підйомів та спусків, що дуже зручно для людей на інвалідних візках чи батьків з маленькими дітьми; Найкращі споти для дайвінгу знаходяться поряд із Баром. Бухта Біговиця порадує останками затонулих кораблів усіх любителів занурень; Хороший хайкінг та трекінг. Бар знаходиться біля гори Румія, якою є багато цікавих трейлів; Немає натовпів туристів. Бар не такий популярний як Будва або Котор. Влітку тут спокійніше і немає такої товчухи як у найпопулярніших курортах Чорногорії.[45]

У Барі дуже популярно знімати квартири та цілі будинки для відпочинку. Будинки вцілому здаються трохи за містом, житло в Барі тішить своєю вартістю: Кімната в гостьовому будинку - це номер без кухні в невеликому будинку чорногорців. Кухня загальна. Часто безкоштовне паркування. Найдешевший варіант житла. Ціна від 15 євро на доба за двомісний номер; Апартаменти на віллі — окремий апартамент або квартира на віллі. Часто є свій басейн та парковка. Вартість від 25 євро на добу; Номер у готелі в Барі коштує 40 євро на добу, традиційні готелі, а не поширені в Чорногорії апарт-готелі; Окремий будинок - великий будинок з декількома спальнями та зі своїм паркуванням. Зазвичай розрахований на 6-7 осіб, але є будинки і більше. Вартість від 110 євро на добу; Вілла – окрема вілла з кількома спальнями та іншими зручностями. Ціна сильно залежить від зручностей - чи є вид на море, басейн, парковка тощо.[45]

Ось кілька відмінних варіантів житла для відпочинку в Барі: Apartments Mrdak; Apartments Tijana; Hotel Pharos 3*; Apartments Kuce Lekovica Beach & Restaurant 4*.[45]

Спа-готель Stara Čaršija розташований у місті Бар. До послуг гостей безкоштовний Wi-Fi на всій території, сонячна тераса з басейном, ресторан і сад. Кожен гість 5-зіркового готелю може насолоджуватися видом на сад із номерів та відвідувати сауну. У готелі є критий басейн, спа-центр і обслуговування номерів. Кожен номер готелю оснащено кондиціонером, зоною відпочинку, телевізором із плоским екраном і кабельними каналами, сейфом та окремою ванною кімнатою з душем, халатами та тапочками. Номери оснащені чайником, а деякі номери мають балкон, а з інших відкривається вид на басейн. Усі номери спа-готелю Stara Čaršija забезпечені постільною білизною та рушниками. Щодня в готелі подають континентальний сніданок і сніданок "шведський стіл". Відстань від спа-готелю Stara Čaršija до Будви становить 43 км, а до міста Улцинь - 27 км. Відстань до найближчого аеропорту Подгориці становить 49 км. За додаткову плату надається трансфер до/з аеропорту.[49]

Кафе у місті Барі зустрічаються частіше, ніж ресторани. Ціни тут невеликі, тому місцеві є найчастішими відвідувачами таких закладів: Паб-Піцерія Pizza&Pub пропонує своїм відвідувачам на сніданок смачну випічку млинці та піцу. Також тут представлена велика карта місцевих вин та кави; Піцерія Cocco Pazzo гостям запропонує широкий асортимент піци, пасти та сандвічів; Savoia - це смачний солодкий заклад у місті. Тут ви знайдете найсмачніші тістечка, великий асортимент морозива та надзвичайно ніжні торти. Зверніть увагу на національні чорногорські пироги Mutvak. Начинку сюди кладуть найрізноманітнішу: сир, м'ясо чи рибу. Тут же подають і млинці-палачинки із шоколадом чи джемом. Є в Барі непоганий фастфуд Brza ela. За величезну м'ясну котлету, яку приготують для вас із курки, телятини або ягняти, ви заплатите близько 3€. Сюди ж вам додадуть чимало сиру, помідори, паприку та цибулю. Такий ситний чорногорський біг-мак представлений і у «морському» варіанті. На вулиці вам також за просто можуть приготувати рибку, кальмари та восьминогові клярі. Дешево та смачно.[46]

Якщо вас цікавлять ресторани Бара тоді: *Knjaževa bašta* пригостить вас як європейською, так і місцевою їжею. Приємним бонусом є булочки, які тут випікають. Порції великі, тому можете сміливо замовляти одну на двох; *Miško* пропонує широкий асортимент національних страв, у тому числі морепродуктів, а також алкогольні напої: ракію та домашнє вино; *Samba* - висококласний ресторан чорногорської кухні розташований неподалік порту Бара; *Kaldima* є затишним сімейним рестораном старого міста. Спробуйте тут баранячу чорбу, м'ясо під сачем, листкові пироги з молодим сиром, трав'яний чай з медом, а також фірмові наливки - малинові та кизиліві для початку; *Konoba Spilja* знаходиться неподалік від Фортеці Старого Міста. Ресторан спеціалізується на грецькій та середземноморській кухнях. У цьому місці подають дивовижного ягняти, салати та юшку. Якщо ви любите чудове вино домашнє, тоді ви за адресою.[46]

Якщо захочеться колориту, вирушайте на місцеві ринки. На рибному ринку Бара вам приготують найсмачнішу свіжу рибку, а ринок Зелена п'яця покаже свою різноманітність зелені та фруктів у всій його красі.[46]

3.2.11. Курортне місто Ульцинь

Ульцинь – курортне містечко, розташоване в південній точці країни на Адріатичному узбережжі. Багато туристів помилково вважають, що курорт розташований у глушині, але багата історія, приправлена піратськими легендами, огортає його ореолом таємничості. Не дивно, що Ульцинь визнаний одним із найзагадковіших та найколеритніших курортів Чорногорії.[47]

Місто Ульцинь у Чорногорії межує з Албанією. Площа курорту не дуже велика. Той факт, що містечко знаходиться на межі змішування двох абсолютно несхожих культур, надає йому особливого шарму та колориту. Саме в Ульцині розташований найдовший піщаний пляж, оливкові гаї, вік яких перевищує сто років і, звичайно, середньовічні будівлі, що оповідають

про колишню славу піратів. Доповнює краєвид східний колорит вузьких вуличок.[47]

Головна пам'ятка Ульциня – пляжі, довжина яких становить понад 17 км, при цьому міська берегова лінія тягнеться на 30 км. Тут можна знайти місце для відпочинку на будь-який смак. Така різноманітність місць відпочинку у поєднанні з теплим кліматом роблять курорт одним із найкращих у Чорногорії.[47]

Безперечно, найбільший інтерес у туристів викликає Старе місто, де знаходиться вежа Балшича, храм Святої Марії (сьогодні тут працює Археологічний музей), замок Венеції, датований 15 століттям. До речі, у палаці відкрито готель, тому туристи мають можливість відчути себе королівською особою. Знайомство з Ульцинем необхідно розпочинати саме зі Старого міста, тут зосереджено найбільше пам'яток та встановлено багато пам'ятних табличок, які розповідають про різні історичні події.[47]

Пам'ятка археологічного музею знаходиться в Старому місті в Ульцині в будівлі храму Святої Марії. Пам'ятка Храм Святого Миколая розташований в оточенні оливкового гаю.[47]

Місто Ульцинь не багате на визначні пам'ятки, але цей факт з лишком окупається чудовою береговою лінією та значним вибором розваг. Великий пляж розтягнувся на 13 км, ширина берегової лінії 60 м. Стійкі вітри створюють чудові умови для серфінгу у цій частині Чорногорії. Чорний пісок на березі має цілющі якості.[47]

Малий пляж менший за площею, але тут працює найвідоміший у місті дайвінг центр. У гирлі річки Бояна на острові, який отримав статус заповідника, є ще одне місце для відпочинку, де представлені різні водні розваги. Пляж Сафарі відзначений Блакитним прапором – знаком порядку та чистоти. Пляж Валданос покритий галькою, що є рідкістю для Ульциня, його оточує оливковий гай.[47]

Вибір житла великий, але готелів небагато, найбільше приватних апартаментів, гостьових будинків, пансіонів. До речі, оренда нерухомості в Ульціні нижча, ніж на інших курортах Чорногорії. [47]

Готель Palata Venezia розташований у 2000-річному укріпленні на узбережжі Улциня. До послуг гостей номери з безкоштовним Wi-Fi та велика спільна тераса з видом на узбережжя. Відстань до піщаного пляжу становить 40 метрів, а в околицях - кілька інших пляжів. Готель Palata Venezia пропонує номери та апартаменти з телевізором із плоским екраном, міні-баром і письмовим столом. Розташовані в колишньому королівському замку, ці номери мають історичну атмосферу та є унікальним місцем, яке варто відвідати. Palata Venezia являє собою унікальний готель з багатими культурними та історичними об'єктами на своїй території, такими як: Музей Улциньських корсарів (піратів), Музей «Будинок Бея», Статуя Мігеля де Сервантеса, Статуя Шаббетай Цві (Саббатай Зеві). У готелі Palata Venezia Ви можете відчувати чарівні заходи сонця та насолодитися щебетанням птахів Arus Arus, завдяки чому наш готель був відомий як природне гніздо з квітня по жовтень. Відстань до центру Улциня становить 500 метрів. Там гості можуть знайти магазини, кафе, бари та ресторани. Велика Плажа, найдовший піщаний пляж у цій частині Чорногорії, простягається понад 12 км. З певних місць до готелю можна організувати безкоштовний трансфер багажу.[48]

Більшість кафе та ресторанів розташовані на набережній та в центральній частині Улциня. Що характерно, двері більшості закладів відчинені цілодобово, всі працюють до останнього клієнта. Враховуючи, що місто прибережне, у багатьох меню представлені страви з риби, морепродуктів. Обов'язково скуштуйте поширені в Чорногорії страви – чевапчичі, чорбу, шопський салат, плескавицю, буреки. А ще в Ульціні можна познайомитись із албанською кухнею.[47]

3.3. Розрахунок вартості рекламного туру

Вартість туру включає у себе послуги куратора-екскурсовода, послуги водія та оренда автобуса, номер у готелі (сніданок включно) та вечеря у ресторані готелю.

Таблиці 3.3.1.

Розрахунок собівартості туру на 11 діб

Послуга	Ціна на 1 особу	Загальна сума на 10 осіб
1	2	3
Оренда мікроавтобуса з водієм на 11 діб	207 €	2070 €
Послуги супроводжувачого куратора-екскурсовода на 11 діб	110 €	1100 €
Номер у готелі «Regent Porto Montenegro» на одну ніч + водій та куратор	90 €	900 €
Номер у готелі «Hotel Rendez Vous» на одну ніч + водій та куратор	45 €	450 €
Номер у готелі «Hotel Admiral» на одну ніч + водій та куратор	49 €	490 €
Номер у готелі «Hotel Perla» на одну ніч + водій та куратор	69 €	690 €
Номер у готелі «Hotel Majestic» на одну ніч + водій та куратор	48 €	480 €
Номер у готелі «Hotel Plaza Lucise» на одну ніч + водій та куратор	51 €	510 €
Номер у готелі «Stara Čaršija Hotel & SPA» на одну ніч + водій та куратор	63 €	630 €
Номер у готелі «Palata Venezia» на дві нічі + водій та куратор	144 €	1440 €
Вечеря у ресторані готелю «Regent Porto Montenegro» + водій та куратор	24 €	240 €
Вечеря у ресторані готелю «Hotel Rendez Vous» + водій і куратор	18 €	180 €
Вечеря у ресторані готелю «Hotel Admiral» + водій та куратор	18 €	180 €
Вечеря у ресторані готелю «Hotel Perla» + водій та куратор	24 €	240 €
Вечеря у ресторані готелю	18 €	180 €

Продовження таблиці 3.3.1.

1	2	3
Вечеря у ресторані готелю «Hotel Plaza Lucise» + водій та куратор	18 €	180 €
Вечеря у ресторані готелю «Stara Čaršija Hotel & SPA» + водій та куратор	18 €	180 €
Вечеря у ресторані готелю «Palata Venezia» + водій та куратор	24 €	240 €
Усього собівартість:	1038 €	10 380 €

Офіційний курс гривні до євро на 17.06.2022 становить 30.5 грн = 1 євро. Отже, собівартість на 1 особу становить 31 659 грн. (1038 € * 30,5 грн.) та на групу – 316 590 грн.

Таблиця 3.3.2.

Вартість рекламного туру для продажу

Показник	Вартість на 1 особу в €
Собівартість	1038 €
Відсоток заробітку	20%
Загальна вартість туру	1245,6 €

Таким чином, туристична фірма отримає прибуток у розмірі 63 318 грн. (316 590 грн. * 20%).

ВИСНОВОК ДО 3 РОЗДІЛУ

Рекламно-інформаційний тур до Чорногорії включає у себе насичену програму, яка поєднує усі напрямки ознайомлення з даною країною. В першу чергу це знайомство з провідними курортами та їх аналіз, в другу чергу це визначення популярних DESTINACIЙ, екскурсійно-розважальних напрямків туристичних регіонів та інфраструктура. Кожен регіон особливий по своєму та має свої переваги і недоліки, це і є основна мета подорожі ознайомитись з туристичними напрямками Чорногорії і в майбутньому використовувати ці знання в роботі з клієнтами та вміти підібрати саме те, що потрібно туристові. Для молоді найбільше підійдуть міста Будва, Бечичи та Сутоморе, адже ці курорти відомі своїм бурхливим нічним життям, а ось для більш спокійного відпочинку краще надати перевагу містам Пераст, Херцег-Нові, Пржно, Петровац. Переважно на всіх курортах галькове узбережжя, зокрема Бечичи, Петровац, Сутоморе та Ульцинь де є можливість відпочити на піщаних пляжах. Для більш активного відпочинку найбільше підійде курорт Ульцинь, а ось щоб подивитись країну і відправитись на будь-яку екскурсію, з такою метою краще обирати міста Котор, Будва, Пераст, Херцег-Нові, Петровац, Бечичи. Місця харчування і кухня майже однакова в усіх туристичних регіонах Чорногорії, заклади розміщення також. Головною особливістю є те, що апартаменти, віли значно переважають за кількістю готелів та користуються попитом.

ВИСНОВКИ

Згідно даної кваліфікаційної роботи бакалавра, можна зробити висновки, що рекламний тур більш глибоко озброює знаннями фахівців туристичної сфери, які займаються організацією, формуванням, продажем та обслуговуванням туристичного продукту. Спеціалісти туристичного бізнесу, менеджери з туризму та інші працівники зможуть використовувати здобуті, завдяки рекламно-інформаційному туру, знання у своїй подальшій роботі, які допоможуть формулювати, організовувати, просувати та продавати свій туристичний продукт на туристичному ринку. Рекламний тур можна використовувати як мотиваційну програму у туристичних фірм, тобто подорож з культурно-пізнавальною метою та заохочення до дружньої і якісної роботи працівників, а також як один із альтернатив заробітку від сторонніх клієнтів, адже рекламний тур це в першу чергу пізнавальна подорож більш глибокого характеру.

Країна Чорногорія на своїй території зібрала безліч дивовижних пам'яток, архітектурних творінь і неймовірне поєднання гір та моря у природі. Це переманює на себе увагу та все більше стає популярним напрямком для відпочинку серед туристів. Тут берег Адриатичного моря приваблює комфортними пляжами, кришталево чистою водою, портами, кам'яними містами-фортецями, які збудували ще багато століть тому. Курорти Чорногорії приваблюють своїм колоритом, зручністю та комфортним кліматом.

Туризм робить великий внесок у економічну галузь країни, тому Чорногорія використовує усі свої туристичні ресурси, завдяки яким отримує значні фінансові надходження до бюджету держави. Потребує більшого розвитку інфраструктури задля покращення в заохоченні туристів та працює над цим. Великою перевагою для подорожі з України до Чорногорії є спрощені формальності, тобто безвізовий режим, це означає що не доведеться довго чекати на дозвіл перетину кордону. Чорногорія належить до

країн-кандидатів Європейського Союзу, отже для перетину кордону потрібен лише біометричний закордонний паспорт.

Програма рекламного туру до Чорногорії включає у себе поглиблене ознайомлення з країною, її культурою, особливістю туристичних регіонів, зручністю для відпочинку, екскурсійною різноманітністю та багато іншого. Мета даного інформаційного туру продемонструвати переваги та недоліки даного туристичного напрямку, щоб подорожуючі змогли проаналізувати та зробити певні висновки для себе, які в подальшу працівники туристичних фірм будуть використовувати у своїй роботі. Завдання полягає у висвітленні можливостей кожного курортного міста, його заклади розміщення, заклади харчування, зони відпочинку, пляжі, дестинації, різноманіття екскурсійних програм, цінова політика та різновид відпочинку. В програмі відвідування такі туристичних напрямків країни, які знаходяться на узбережжі Адріатичного моря: Тіват, Котор, Пераст, Херцег-Нові, Будва, Бечичи, Пржно, Светі-Стефан, Петровац, Сутоморе, Бар, Ульцинь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фахівець туристичної індустрії – професія для мандрівників URL: <https://www.udau.edu.ua/ua/news/faxivecz-turistichnoyi-industriyi-profesiya-dlya-mandrivnikov.html> (дата звернення 14.04.2022)
2. Менеджер з туризму – особливості навчання URL: <https://cikave.pp.ua/menedzher-z-turizmu-12-foto-osoblivost-navchannya-ta-obov-yazki-scho-ce-za-robota-sk-l-ki-zaroblya-menedzher-po-turizmu-ta-yogo-pom-chnik/> (дата звернення 15.04.2022)
3. Посібник Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом. URL (дата звернення 16.04.2022)
4. Посібник В.О. Храмов, А.П. Бовтрук. URL (дата звернення 16.04.2022)
5. Рекламний тур URL: <https://infotour.in.ua/reklamnyj-tur.htm> (дата звернення 16.04.2022)
6. Туристичний посібник URL: https://tourlib.net/books_ukr/kyfjak_10.htm (дата звернення 16.04.2022)
7. Подорожую URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/retrieve/> (дата звернення 16.04.2022)
8. Більше робота ніж відпочинок URL: <https://litalba.ru/uk/ideas/reklamnyi-tur-bolshe-rabota-chem-otdyh-kak-ustroeny-reklamnye-tury-v/> (дата звернення 16.04.2022)
9. Мандруй URL: <https://mandry.club/krainy/chornogoriya/> (дата звернення 16.04.2022)
10. Вікіпедія URL: <https://uk.wikivoyage.org/wikihttps://mandry.club/krainy/chornogoriya/> (дата звернення 17.04.2022)
11. Монтенегро факти URL: <https://montenegro.in-facts.info/uk/kotor-stare-misto-pamyatki/> (дата звернення 17.04.2022)

13. Їду швидко URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/15213/1/16.pdf> (дата звернення 17.04.2022)
14. Опираючись на конспект лекційного матеріалу з дисципліни «Формальності в туризмі». URL (дата звернення 20.04.2022)
15. Галісія URL: <http://www.galissiya.com.ua> (дата звернення 25.04.2022)
17. Тіват Чорногорія URL: <https://kuku.travel/country/chernogoriya/goroda/tivat/tivat-v-chernogorii-aeroport-ili-kurort/> (дата звернення 27.04.2022)
18. Життя Тіват URL: <https://life-thai.com/tivat-kak-dobratsya-cenu-oteli-dostoprimechatelnosti-arenda-avto/> (дата звернення 27.04.2022)
19. Дестинації Тіват URL: <https://life-thai.com/tivat-kak-dobratsya-cenu-oteli-dostoprimechatelnosti-arenda-avto/> (дата звернення 27.04.2022)
20. Бронювання URL: https://www.booking.com/hotel/me/regent-porto-montenegro.uk.html?aid=318615&label=New_Russian_RU_UK_ (дата звернення 27.04.2022)
21. Котор Чорногорія URL: <https://kuku.travel/country/chernogoriya/goroda/kotor/gorod-kotor-vizitnaya-kartochka-chernogorii/> (дата звернення 27.04.2022)
22. Життя Котор URL: <https://life-thai.com/kotor-dostoprimechatel-nosti-kak-dobrat-sya-i-gde-poest/> (дата звернення 29.04.2022)
23. Безвіз URL: <https://bezviz.co.ua/publications/kudy-skhodyty-v-kotori/> (дата звернення 30.04.2022)
24. Бронювання URL: https://www.booking.com/hotel/me/rendez-vous.uk.html?aid=318615&label=New_Russian_RU_UK_ (дата звернення 11.05.2022)
25. Життя Пераст URL: <https://life-thai.com/moj-otzyv-ob-otdyhe-v-peraste-5-za-i-5-protiv-mnogo-foto-i-sovety/> (дата звернення 12.05.2022)

26. Бронювання URL:

[booking.com/hotel/me/admiral.uk.html?aid=318615;label=New_Russian_RU_UK_21458018665-](https://www.booking.com/hotel/me/admiral.uk.html?aid=318615;label=New_Russian_RU_UK_21458018665-vVgyAI8VqxenTWDjufNBIAS99511369225%3Apl%3Aata%3Ap1%3Ap2%3Aac%3Aap%3Aneg%3Afi2654669981%3Atiaud-297601666475%3Adsa-303472601955%3Alp1030563%3Ali%3Adec%3Adm;sid=4c31b40acd4d7f72273683019a34bb0d)

[vVgyAI8VqxenTWDjufNBIAS99511369225%3Apl%3Aata%3Ap1%3Ap2%3Aac%3Aap%3Aneg%3Afi2654669981%3Atiaud-297601666475%3Adsa-303472601955%3Alp1030563%3Ali%3Adec%3Adm;sid=4c31b40acd4d7f72273683019a34bb0d](https://www.booking.com/hotel/me/admiral.uk.html?aid=318615;label=New_Russian_RU_UK_21458018665-vVgyAI8VqxenTWDjufNBIAS99511369225%3Apl%3Aata%3Ap1%3Ap2%3Aac%3Aap%3Aneg%3Afi2654669981%3Atiaud-297601666475%3Adsa-303472601955%3Alp1030563%3Ali%3Adec%3Adm;sid=4c31b40acd4d7f72273683019a34bb0d) (дата звернення 12.05.2022)

27. Чорногорія URL: <http://www.montenegroinside.com/ru/reports/4521-perast.html> (дата звернення 15.05.2022)

28. Життя Херцег-Нові URL: <https://life-thai.com/gertseg-novi-chernogorskiy-gorod-sad/> (дата звернення 15.05.2022)

29. Чорногорія міста URL:

<https://kuku.travel/country/chernogoriya/goroda/herceg-novi/herceg-novi-gorod-chernogorii/> (дата звернення 15.05.2022)

30. Бронювання URL:

[https://www.booking.com/hotel/me/perla.ru.html?aid=318615&label=New_Russian_RU_UK_21458018665-](https://www.booking.com/hotel/me/perla.ru.html?aid=318615&label=New_Russian_RU_UK_21458018665) (дата звернення 15.05.2022)

31. Про канікули URL: <https://lesmag.ru/all-about-holidays-in-herceg-novi-reviews-tips-travel-tips.html> (дата звернення 15.05.2022)

32. Будва Чорногорія URL:

<https://kuku.travel/country/chernogoriya/goroda/budva/chto-posmotret-v-budve/> (дата звернення 17.05.2022)

33. Життя Будва URL: <https://life-thai.com/budva/> (дата звернення 17.05.2022)

34. Чорногорія міста URL:

<https://kuku.travel/country/chernogoriya/goroda/budva/8-plyazhej-budvy-kakoj-vybrat-dlya-otdyxa/> (дата звернення 17.05.2022)

35. Бронювання URL:

[https://www.booking.com/hotel/me/majestic.ru.html?aid=806016&label=budva-](https://www.booking.com/hotel/me/majestic.ru.html?aid=806016&label=budva) (дата звернення 20.05.2022)

36. Їжа Будва URL: <https://www.easytravel.guru/montenegro/budva/eda-gde-pokushat-v-budve> (дата звернення 20.05.2022)
37. Бечічі Чорногорія URL:
<https://kuku.travel/country/chernogoriya/goroda/bechichi/gorod-bechichi-zhivopisnyj-kurort-adriatiki/> (дата звернення 20.05.2022)
38. Життя Пржно URL: <https://life-thai.com/przhno/> (дата звернення 20.05.2022)
39. Петровац Чорногорія URL:
<https://kuku.travel/country/chernogoriya/goroda/petrovac/petrovac-v-chernogorii-otdyh-i-dostoprimechatelnosti-kurorta> (дата звернення 20.05.2022)
40. Петровац URL:
<https://kuku.travel/country/chernogoriya/goroda/petrovac/petrovac-v-chernogorii-obzor-luchshix-otelej-i-plyazhej/> (дата звернення 20.05.2022)
41. Дестинації Петровац URL: <https://life-thai.com/otzyv-ob-otdyhe-v-petrovace/#chem-posmotret-v-petrovatse-dostoprimechatelnosti-i-razvlecheniya> (дата звернення 20.05.2022)
42. Бронювання URL: https://www.booking.com/hotel/me/plaza-lucice.uk.html?aid=806016&label=budva-N9nvwu5GGihtHcJCYWW%2AbwS390131488029%3Apl%3Ata%3Ap1%3Ap2%3Aac%3Aap%3Aneg%3Afi%3Atiaud-146342138470%3Akwd-30456937915%3Alp1030563%3Ali%3Adec%3Adm%3Appccp%3DUmFuZG9tSVYkc2Rllyh9YSNxgVPQVI7AiihGXvH6AK4&sid=ccf66eda5f27a8635eee857aa de2fd4b&all_sr_blocks=536159102_279716662_1_1_0&checkin=2022-06-08&checkout=2022-06-09&dest_id=-91807&dest_type=city&dist=0&group_adults=1&group_children=0&hapos=8&highlighted_blocks=536159102_279716662_1_1_0&hpos=8&lang=uk&matching_block_id=536159102_279716662_1_1_0&no_rooms=1&req_adults=1&req_children=0&room1=A&sb_price_type=total&soz=1&sr_order=popularity&sr_pri_blocks=536159102_279716662_1_1_0__8085&srepoch=1652955045&srpvid=8e0547913fc60130&type=total&ucfs=1&lang_click=other;cdl=ru;lang_changed=1 (дата звернення 20.05.2022)

43. Електронний ресурс URL:

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%83%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%B5> (дата звернення 25.05.2022)

44. Бар Чорногорія URL:

<https://kuku.travel/country/chernogoriya/goroda/bar/bar-glavnyj-port-i-populyarnyj-kurort-chernogorii/> (дата звернення 25.05.2022)

45. Дестинації Бар URL: <https://life-thai.com/bar-dostoprimechatel-nosti-kak-dobrat-sya-i-nash-otzy-v/> (дата звернення 25.05.2022)

46. Чорногорія їжа URL: <https://www.easytravel.guru/montenegro/bar/eda-chto-i-gde-poest-v-bare> (дата звернення 25.05.2022)

47. Ульцинь Чорногорія URL:

<https://kuku.travel/country/chernogoriya/goroda/ulcin/otdyx-na-kurorte-ulcin-v-chernogorii-chto-nuzhno-znat/> (дата звернення 25.05.2022)

48. Електронний ресурс URL: [https://www.booking.com/hotel/me/palata-venezia.uk.html?aid=356980&label=gog235jc-](https://www.booking.com/hotel/me/palata-venezia.uk.html?aid=356980&label=gog235jc-1DCAMojwFCBnVsY2luakghWANo6QGIAQGYASG4ARfIAQzYAQPoAQH4AQKIAgGoAgO4AqiomZQGwAIB0gIkNzdiYzFlNzEtYjI1YS00YTM5LWI2MjAtNDM4ZGM4OGYwMzU52AIE4AIB&sid=ccf66eda5f27a8635eee857aade2fd4b&dist=0&group_adults=1&group_children=0&lang=uk&no_rooms=1&room1=A&sb_price_type=total&soz=1&type=total&lang_click=other;cdl=ru;lang_changed=1)

[1DCAMojwFCBnVsY2luakghWANo6QGIAQGYASG4ARfIAQzYAQPoAQH4AQKIAgGoAgO4AqiomZQGwAIB0gIkNzdiYzFlNzEtYjI1YS00YTM5LWI2MjAtNDM4ZGM4OGYwMzU52AIE4AIB&sid=ccf66eda5f27a8635eee857aade2fd4b&dist=0&group_adults=1&group_children=0&lang=uk&no_rooms=1&room1=A&sb_price_type=total&soz=1&type=total&lang_click=other;cdl=ru;lang_changed=1](https://www.booking.com/hotel/me/palata-venezia.uk.html?aid=356980&label=gog235jc-1DCAMojwFCBnVsY2luakghWANo6QGIAQGYASG4ARfIAQzYAQPoAQH4AQKIAgGoAgO4AqiomZQGwAIB0gIkNzdiYzFlNzEtYjI1YS00YTM5LWI2MjAtNDM4ZGM4OGYwMzU52AIE4AIB&sid=ccf66eda5f27a8635eee857aade2fd4b&dist=0&group_adults=1&group_children=0&lang=uk&no_rooms=1&room1=A&sb_price_type=total&soz=1&type=total&lang_click=other;cdl=ru;lang_changed=1) (дата звернення 25.05.2022)

49. Бронювання URL: [https://www.booking.com/hotel/me/apartments-stara-carsija.uk.html?aid=356980&label=gog235jc-](https://www.booking.com/hotel/me/apartments-stara-carsija.uk.html?aid=356980&label=gog235jc-1DCAMojwFCBnVsY2luakghWANo6QGIAQGYASG4ARfIAQzYAQPoAQH4AQKIAgGoAgO4AqiomZQGwAIB0gIkNzdiYzFlNzEtYjI1YS00YTM5LWI2MjAtNDM4ZGM4OGYwMzU52AIE4AIB&sid=ccf66eda5f27a8635eee857aade2fd4b&all_sr_blocks=536425305_335384423_1_1_0&checkin=2022-06-08&checkout=2022-06-09&dest_id=-74446&dest_type=city&dist=0&group_adults=1&group_children=0&hapos=4&highlighted_blocks=536425305_335384423_1_1_0&hpos=4&matching_block_id=5)

[1DCAMojwFCBnVsY2luakghWANo6QGIAQGYASG4ARfIAQzYAQPoAQH4AQKIAgGoAgO4AqiomZQGwAIB0gIkNzdiYzFlNzEtYjI1YS00YTM5LWI2MjAtNDM4ZGM4OGYwMzU52AIE4AIB&sid=ccf66eda5f27a8635eee857aade2fd4b&all_sr_blocks=536425305_335384423_1_1_0&checkin=2022-06-08&checkout=2022-06-09&dest_id=-](https://www.booking.com/hotel/me/apartments-stara-carsija.uk.html?aid=356980&label=gog235jc-1DCAMojwFCBnVsY2luakghWANo6QGIAQGYASG4ARfIAQzYAQPoAQH4AQKIAgGoAgO4AqiomZQGwAIB0gIkNzdiYzFlNzEtYjI1YS00YTM5LWI2MjAtNDM4ZGM4OGYwMzU52AIE4AIB&sid=ccf66eda5f27a8635eee857aade2fd4b&all_sr_blocks=536425305_335384423_1_1_0&checkin=2022-06-08&checkout=2022-06-09&dest_id=-74446&dest_type=city&dist=0&group_adults=1&group_children=0&hapos=4&highlighted_blocks=536425305_335384423_1_1_0&hpos=4&matching_block_id=5)

[74446&dest_type=city&dist=0&group_adults=1&group_children=0&hapos=4&highlighted_blocks=536425305_335384423_1_1_0&hpos=4&matching_block_id=5](https://www.booking.com/hotel/me/apartments-stara-carsija.uk.html?aid=356980&label=gog235jc-1DCAMojwFCBnVsY2luakghWANo6QGIAQGYASG4ARfIAQzYAQPoAQH4AQKIAgGoAgO4AqiomZQGwAIB0gIkNzdiYzFlNzEtYjI1YS00YTM5LWI2MjAtNDM4ZGM4OGYwMzU52AIE4AIB&sid=ccf66eda5f27a8635eee857aade2fd4b&all_sr_blocks=536425305_335384423_1_1_0&checkin=2022-06-08&checkout=2022-06-09&dest_id=-74446&dest_type=city&dist=0&group_adults=1&group_children=0&hapos=4&highlighted_blocks=536425305_335384423_1_1_0&hpos=4&matching_block_id=5)

36425305_335384423_1_1_0&no_rooms=1&req_adults=1&req_children=0&room1=A&sb_price_type=total&sr_order=popularity&sr_pri_blocks=536425305_335384423_1_1_0__5310&srepoch=1652971888&srpvid=af486877a3700137&type=total&ucfs=1&activeTab=main(дата звернення 25.05.2022)

ДОДАТКИ

Додаток А

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра туристичного бізнесу та рекреації

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

**ТЕМА: « РОЗРОБКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ РЕКЛАМНОГО ТУРУ
ДО ЧОРНОГОРІЇ »**

Здобувачка Ксенія БЕРЕЗОВСЬКА

Керівник к.е.н., доц. Олександр КАМУШКОВ
к.т.н., ст. викл. Олена ВОСКРЕСЕНСЬКА

Одеса - 2022 рік

Слайд 1

АНОТАЦІЯ
до кваліфікаційної роботи бакалавра

- ❖ Метою виконання роботи є розробити рекламний тур по Чорногорії та ознайомитись з перевагами і недоліками даного туристичного напрямку.
- ❖ Об'єктом аналізу, узагальнень і дослідження виступають популярні туристичні курорти країни їх складова та інфраструктура, DESTINACIJA, пам'ятки, заклади розміщення і харчування, а також екскурсійна діяльність.

Слайд 2

ПОТЕНЦІЙНА ЗНАЧУЩІСТЬ РЕКЛАМНОГО ТУРУ

На даний час туристична галузь одна з найвигідніших і найперспективніших галузей економіки. Зважаючи на сучасні тенденції світового ринку туристичної галузі, підготовка фахівців у даній сфері є нагальною життєвою необхідністю. Менеджер з туризму – це фахівець, який займається організацією, формуванням, продажем та обслуговування туристичного пакету клієнтів. Нині це одна з найбільш затребуваних професій в індустрії відпочинку та розваг. Найвищим професіоналізмом такого спеціаліста вважається вміння розшифрувати мрію клієнта. Для досягнення бажаного результату менеджеру з туризму буде замало виконувати роль пасивної фігури, яка тільки презентує товар, йому потрібно завоювати увагою клієнта, продемонструвати перспективи майбутніх вражень, проміряти разом про майбутній відпочинок і лише тоді запропонувати його, а отже тур-менеджер повинен бути добре ознайомленим з усіма туристичними напрямками та знати всі внутрішні процеси фірми.

Слайд 3

Предметом розвитку персоналу є не тільки організація навчання та підвищення кваліфікації, а й ступень вмотивованості співробітника. Тож рекламний тур добре підходить задля мотивації персоналу, та може слугувати як бонусами за гарну працю. Дуже важливо, що в рекламних турах люди контактують між собою, обмінюються знаннями та інформацією. Всі вони фахівці і працюють на одному ринку.

Людина це джерело доходу, вся діяльність організації спрямована на досягнення економічних результатів і одержання прибутку, а це означає що, успішна робота можлива тільки при забезпеченні організації високопрофесійним штатом працівників, фірма завжди цінна своїми людьми.

Слайд 4

В деяких випадках іноземні туристичні компанії і наші туроператори організовують рекламні тури. Їх ще називають інфотурами або рекламниками. Такі тури ставлять своєю метою надати працівникам туристичних агентств можливість вивчити той чи інший туристичний напрямок, а також налагодити спілкування між працівниками та їх потреби.

Найбільші туроператори та їх найпопулярніші напрямки рекламних турів

Найбільші туроператори	Весна	Осінь
• ANEX Tour	Туреччина	Єгипет
• TUI Ukraine	Греція	ОАЕ
• JoinUP	Кіпр	Таїланд
• TUI Ukraine	Кавказ	Туніс
• Coral Travel	Європейські країни	Екзотичні та дальні країни (Канада, США)
• TEZ Tour	Хорватія	
• Pegas Touristik	Чорногорія	

Слайд 5

ХАРАКТЕРИСТИКА БАЛКАНСЬКОЇ КРАЇНИ ЧОРНОГОРІЇ

Чорногорія — це мальовнича природа і комфортний клімат, тепле і чисте море, а також відмінні пляжі. Чорногорія ідеально підійде для тих, хто любить історію та архітектуру, старі міста і красиві природні ландшафти. Наявні туристично-рекреаційні ресурси в країні сприяють розвитку різних видів туризму, зокрема лікувально-оздоровчого, екскурсійно-пізнавального, пляжного, а також активного відпочинку (серфінг, підводне плавання, альпінізм тощо).

Слайд 6

Формальності

Одним з переваг подорожі в Чорногорію є те, що віза для в'їзду в країну не потрібна. Громадяни України мають право на в'їзд і перебування в Чорногорії з метою туристичного візиту в груповому або індивідуальному порядку на підставі чинного закордонного паспорта без візи протягом дев'яносто днів. Згідно з правилами візового режиму про в'їзд туристів на територію Чорногорії - закордонний паспорт туриста повинен бути дійсний не менше трьох місяців з дня закінчення запланованого туру.

Статистика кількості подорожуючих українських туристів до Чорногорії за останні 4 роки

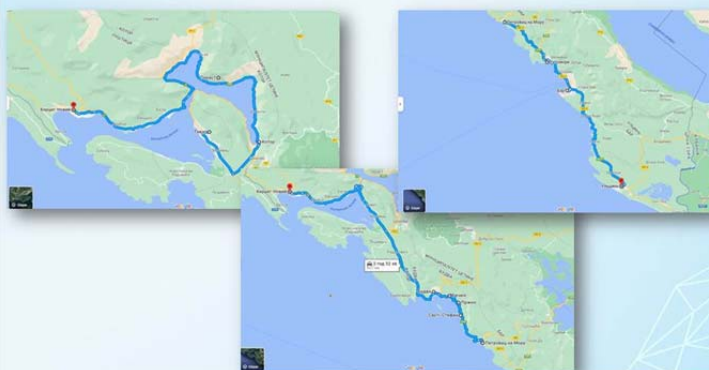

Слайд 7

Рекламний тур по Чорногорії

Тур складається з подорожі, по 12 найпопулярнішим курортам прибережної частини країни, за 11 днів. А саме таких курортів за маршрутом:

- Тіват – Котор – Пераст – Херцег-Нові – Будва – Бечичи – Пржно – Светі-Стефан – Петровац – Сутоморе – Бар – Ульцинь – Тіват.

Слайд 8

В програму туру входить:

- ✓ Відвідування пляжів курорту
- ✓ Відвідування популярних місць харчування, та знайомство з кухнею країни
- ✓ Ознайомлення з запропонованими екскурсіями курорту
- ✓ За бажанням відвідування місцевих дестинацій

За групою закріплений куратор, який буде допомагати та направляти на протязі усієї подорожі, а орендований автобус за вказаними координатами переміщати.

Слайд 9

Готелі зупинки

День 1 (Тіват)
Regent Porto Montenegro

День 2 (Котор)
Hotel Rendez Vous

День 3 (Пераст)
Hotel Admiral

День 4 (Херцег-Нові)
Hotel Perla

Слайд 10

День 5 (Будва)
Hotel Majestic

День 6 (Петровац)
Hotel Plaza Lucice

День 8(Бар)
Stara Carsija Hotel & SPA

День 9 (Ульцинь)
Palata Venezia

Слайд 11

Курортне місто Тіват

Курортне місто Котор

Слайд 12

Слайд 13

Слайд 14

Слайд 15

Слайд 16

Слайд 17

Вартість рекламного туру	
❖ У вартість рекламного туру входить: послуги супроводжуючого гіда-куратора, послуги водія та автобуса, зупинка у готелях (сніданок включно), вечера у ресторнах готелю. Відвідування платних місцевих дестинацій по бажанню.	
Вартість рекламного туру для продажу	
Показник	Вартість на 1 особу в €
Собівартість	1038 €
Відсоток заробітку	20%
Загальна вартість туру	1245,6 €

Слайд 18

Висновок

- ❖ Рекламно-інформаційний тур до Чорногорії включає у себе насичену програму, яка поєднує усі напрямки ознайомлення з даною країною. В першу чергу це знайомство з провідними курортами та їх аналіз, в другу чергу це визначення популярних дестинацій, екскурсійно-розважальних напрямків туристичних регіонів та інфраструктура. Кожен регіон особливий по своєму та має свої переваги і недоліки, це і є основна мета подорожі ознайомитись з ними.
- ❖ Для молоді найбільше підійдуть міста Будва, Бечичи та Сутоморе, адже ці курорти відомі своїм бурхливим нічним життям, а ось для більш спокійного відпочинку краще надати перевагу містам Пераст, Херцег-Нові, Пржно, Петровац.
- ❖ Переважно на всіх курортах галькове узбережжя, зокрема Бечичи, Петровац, Сутоморе та Ульцинь де є можливість відпочити на піщаних пляжах. Для більш активного відпочинку найбільше підійде курорт Ульцинь, а ось щоб подивитись країну і відправитись на будь-яку екскурсію, з такою метою краще обирати міста Котор, Будва, Пераст, Херцег-Нові, Петровац, Бечичи.
- ❖ Місця харчування і кухня майже однакова в усіх туристичних регіонах Чорногорії, заклади розміщення також. Головною особливістю є те, що апартаменти, віли значно переважають за кількістю готелів та користуються попитом.

Слайд 19

Дякую за увагу!

Слайд 20

Додаток Б

Перевірка тексту на плагіат

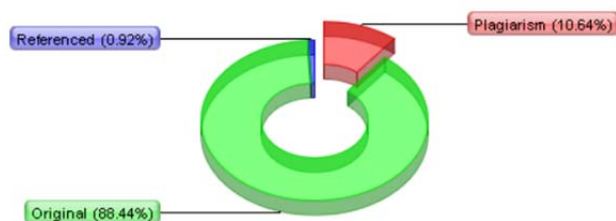
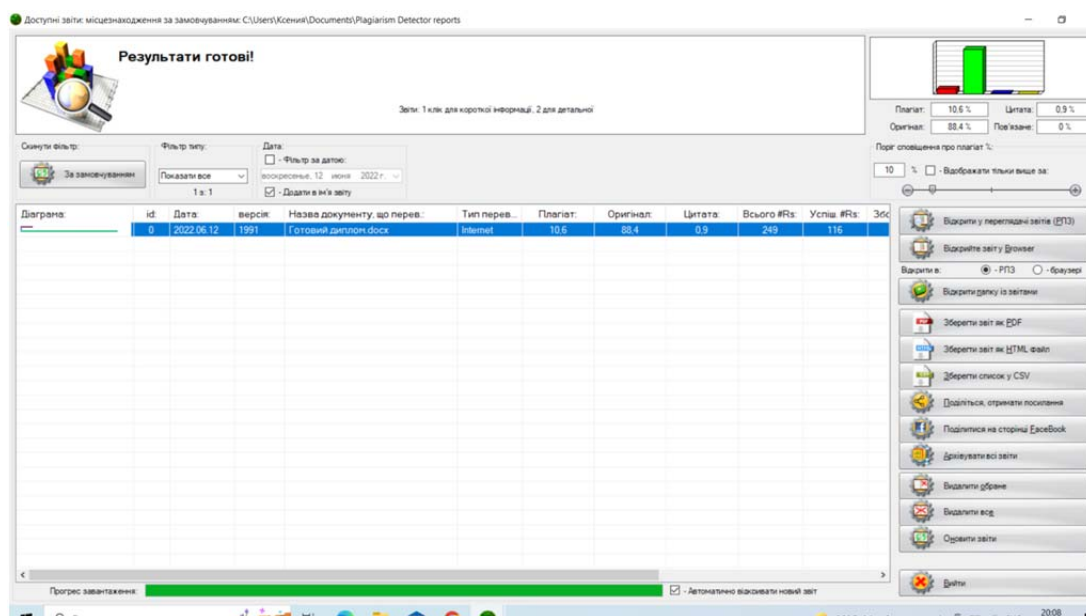
Кваліфікаційна робота бакалавра.

Тема: «Розробка та організація рекламного туру до Чорногорії»

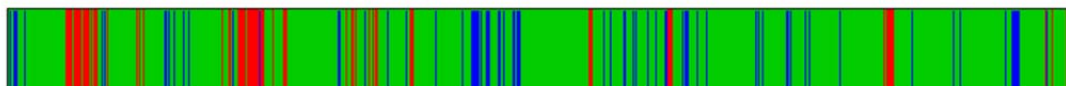
Засіб перевірки: Plagiarism Detector

Унікальність по фразам > 30 %

Унікальність по словам > 30 %

Графік розподілу:

Керівники: _____ к.е.н., доц. Камушков О.С.
(підпис) (вчене звання, прізвище та ініціали)

_____ к.т.н., ст.викл. Воскресенська О.В.
(підпис) (вчене звання, прізвище та ініціали)

Здобувач: _____ Березовська К.О.
(підпис) (ПІБ)